

ŽIVOT

Kulturné sociální měsíčník

3-4

SRPEN
ZÁŘÍ

AUGUST
SEPTEMBER

NA kongrese lekárov-špecialistov choroby srdca v New Yorku, predniesol referát aj dr. James Aldert. Hovoril o lekárskom prípade, ktorý sa odohral pred rokmi — ale o ktorom bolo treba doteraz mlčať. Odborný výklad bol podobný detektívke. Bol to prípad Američana, ktorého pred rokmi odsúdili na smrť, popravili v elektrickom kresle — a lekári ho vzkriesili. Najvyšší súd USA len pred nedávnom zrušil rozsudok a tak dr. Aldert mohol prehovoriť...

NEVINY VINNÝ

Na jeseň v roku 1952 zastrelili majiteľa garáže Charlesa Jenkinsa v jeho kancelárii. Podľa výsledkov stopovania vrahom bol Harry Brown, zamestnanec firmy, ktorý sa pred vraždou povadil s Jenkinsom. Brown nezaprel, že sa povadili, ale tvrdil, že potom hneď odišiel a už bol na ulici, keď počul výstrel. Okamžite sa vrátil a našiel Jenkinsa už mŕtveho. Bál sa, že sa dostane do podozrenia a preto rýchle odišiel. Brown tvrdošajne trval na svojej výpovedi. — „Nezabil som!“. Ale porota ho uznala za vinného a odsúdila na smrť.

...A MRTVY MUSÍ ŽIŤ

Ked' všetky akcie na záchrannu Browna ostali bezvýsledné, advokát Clark, ktorý bol presvedčený o nevine svojho klienta — vypracoval so svojím priateľom-lekárom fantastický plán na vzkriesenie odsúdeného na smrť. Číhal o tom, že v rôznych amerických ústavoch a hlavne na univerzite v Chicagu a v Hahnemanovom ústave vo Philadelphii robia zdarilé pokusy na vzkriesenie zvierat, ktoré „zabijú“ silným elektrickým prúdom.

KRÁDEŽ, KTORÚ BOH POŽEHNÁ

Jednou z fažkostí bola skutočnosť, že orgány krvného obehu a dýchania, ochromené elektrickým prúdom, možno oživiť len 8–10 minút po klinickej smrti. Preto Clark a lekár zariadili v tesnej blízkosti väznice provizornú lekársku ordináciu, aby aj tak usporili minúty drahého času. Najväčšia fažkosť, samozrejme, bola v odpovedi na otázku: ako získať „mŕtvu“, ktorú

pozor! liečenie
u nervového lekára
redakcia nehradí

PÄŤ minút po SMRTI

pochovávali väčšinou v cintoríne väznice. Clark vydal značné obnosy a vybudoval dobré spojenia, kym všetko pripravili. Na šťastie Browna v ten deň bolo viac popráv a tak snáď nebude nápadné, keď jedna z mŕtvol sa stratí.

MRTVY VRAVÍ

Nakoľko Brown je jediným človekom na svete, ktorý môže rozpovedať utrpenia v elektrickom kresle — odovzdáme mu slovo:

„Ked' ma vyviedli z cely, museli ma dva strážcovia podopierať, lebo od strachu sa mi podlamovali kolena. Ked' sme došli k stene, kde stalo elektrické kreslo, znova som začal orodovať, aby mi dali milosť, že som nevinný. Ale prítomné osoby a pripravené publikum sa dívali na mňa úplne bez sústrasti. Potom mi vyholili vlasy na krku a natreli mi krk a závästie bielym púdrom. Posadili ma do elektrického kresla. Jeden zo strážcov mi zašeplal „Bude čoskoro po všetkom“. Potom mi priviazali širokou, silnou stuhou moju hrud' a stehná, ruky a nohy medenými pántami.“

Všetko robili rýchle a zaučenými pohybmi. Vedľa stál farár, modlil sa a snažil sa ma ukludňovať. Ja som však stále kričal, že som nevinný. Potom mi pripevnili na hlavu kovovú misu a prikryli celú hlavu čiernym plátnom. Potom som už nič nevidel, nič ne-počul... Vedel som, že zo života mi ostáva iba niekoľko sekúnd... Bol som však úplne pri zmysloch a každým nervom som čakal úder prúdu, ktorý znamená začiatok konca... Náhle som pocítil neopisateľné muky. Svaly sa mi začali mykať a mal som pocit, že v tele mi koluje žeravé uhlie. Chcel som kričať, ale jazyk mi vypovedal poslušnosť. Pritom mozog mi ešte riadne pracoval. Prežíval som bolesti a muky, aké som si nepredstavoval, že môžu existovať.

TMA

Potom nasledovala náhla prestávka... Na minútu-dve vyplí prúd. Naraz mnou zalomoval ešte silnejší úder prúdu. Stratil som dych pred očami sa zjavili zvláštne obrazy... Mal som pocit, že som v horúcej vode a potápam sa... Ruky a nohy mi zmeraveli... Naraz nastala hlboká tma a ja som stratil vedomie...ie...

- sekundy pred smrťou
- vrah nie je vrahom
- pozor: tu sa kradne mŕtvola
- mŕtvy žije?

NAŠE NÁMAHA PRÍNESLA DOBRÉ OVOCE

OBSAH PROSLOVU W. GOMUŁKY NA ÚSTŘEDNÍM DEFILÉ V ŁODZI.

SOUDRUZI! OBČANÉ! VOJÁCI!

22. červenec 1944, den, v němž byl vydán před čtrnácti lety Manifest polského výboru národního osvobození, otevřel nový list v dějinách našeho národa. Na poisku země, osvobozené z německé okupace Rudou armádou, se ujal vlády polský pracující lid. Polsko nastoupilo cestu k socialistickému rozvoji.

Čtrnáct let, krátká doba z dějinách národa, je vystačující, aby potvrdila také v polských poměrech nespornou prevahu socialismu nad kapitalismem. Předválečné Polsko bylo zemí zpátečnickou, která během dvaceti let mezi světovými válkami neučinila ani krok kupředu.

R. 1944 když jsme se ujali vlády, byla naše země pokryta spáleništěm a troskami. Zdálo se, že uplynou desítky let, než země povstane z válečného rumu. Dnes, po čtrnácti letech vlády pracujícího lidu, všechno horkým tepem života a rozvoje.

V našem kraji vyrostly stovky a tisíce nových továren a závodů. Průmyslová výroba vzrostla pětinásobně v porovnání s r. 1938. Vzrostla také značně zemědělská výroba. Naše země se stala velkým staveništěm. Miliony lidí přešlo z vesnic do měst. Lidové Polsko se povzneslo z bývalého zpátečnického, rozvinulo se ve všech odvětvích hospodářství, vědy i kultury. Proto dnes, ve slavnostním dni národního svátku, máme právo se podívat zpět a říci: naše námaha, náš boj, naše politika přinesly dobré ovoce.

Co potřebuje náš kraj, aby se mohl dále rozvíjet, aby se zvýšila naše životní úroveň, aby každý nový rok byl lepší než minulý?

Fragment vojenské defilády v Łodzi. Na obrázku — raketová zbraň.

Je třeba početného kádra inženýrů a techniků, kteří by po vědecké stránce dorovnali světové úrovni.

Je třeba celé armády vysoce vykvalifikovaných dělníků v každém výrobním odvětví. Tyto kádry se budou zlepšovat zároveň s technickým rozvojem našeho průmyslu, s vyšší úrovní závodního školení.

Je třeba socialistického uvědomění a discipliny celého národa, hluboké důvěry a oddanosti věci socialismu. Toto uvědomění se bude rozvíjet zároveň s každým novým rokem naší i světové výstavby socialismu.

Avšak to vše, čeho je třeba k dosažení vysoké životní úrovni v naší zemi, je podmíněno udržením míru na celém světě. Potrebujeme mír, abychom mohli stavět továrny, domy, školy, nemocnice, kina, divadla, abychom mohli rozšířit síť komunálních služeb ve městech, elektrifikovat vesnice, regulovat řeky, abychom mohli rozvíjet hospodářství a kulturu v zemi.

Potrebujeme mír, abychom mohli zároveň se světem národního duchodu zvyšovat prostředky k investicím a dělnické mzdy, v první řadě těch dělníků, kteří mají mzdy poměrně nižší než průměrné. K těmto patří část dělnické třídy, pracující v textilním průmyslu.

Brutální zásah amerických a anglických imperialistů do vnitřních záležitostí států na Blízkém východě, americká intervence v Libanoně a přistání britského vojska v Jordani, jsou násilím, které může ohrozit světový mír.

Socialistické státy se Sovětským svazem v čele se všechny snaží, aby světový mír byl udržen. Avšak nevystačuje pouze být proti válce. Začala taková doba, kdy se každý musí zapojit do proudu, jenž se znázorňuje o stvoření trvalého míru mezi národy. V socialistickém státě to znamená především umocňovat a zesilovat lidovou vládu, umocňovat socialismus.

Kapitalistické státy a imperialistické kruhy, kteří jim vládnou, se řídí ve svém počinání právem sily. Proto ani my nesmíme být slabí.

Zřídlem největší síly míru je jednota socialistického tábora. Všechny socialistické státy, semknuté se Sovětským svazem v jeden celek, jsou k neporušení. I naše síla, síla Lidového Polska, je znásobena všemi silami socialistického tábora.

Na stráži našich západních hranic stojí nejen naše vojsko, ale všechny státy, které podepsaly Varšavskou smluvu, na čele se Sovětským svazem, našim dobrým přítelem a verným spojencem. Polsko-sovětské přátelství, utvrzené společně prolitou krví polských a sovětských vojínů, je pevným základem Lidového Polska.

POLSKÝ NÁROD, S DELNICKOU TŘIDOU V ČELI, ZACÍNA DNES PATNÁCTÝ ROK POCHODU PO CESTĚ, Z TEKTEROU SI VYTÝCIL 22. CERVENCE R. 1944. Z TÉ CESTY JEJ NIC NEMŮZE ODSUNOUT. CESTOU K SOCIALISMU BUDE POLSKÝ NÁROD NEOHROZENÉ POCHODOVAT, SJEDNOCENÝ VE FRONTE NARODNÍ JEDNOTY. BUDE JEJ V TOM VESTI JEHO VERNY A ZKUŽENÝ PRŮVODCE — POLSKÁ SJEDNOCENA DELNICKÁ STRANA.

Žatva sa už v podstate skončila. Jedine v krajoch postihnutých katastrofálnymi povodňami je na poliach ešte ruch.

Roľníci zložili skušku. Využili každú príznivú chvíľku na zber úrody. V mnohých okresoch pristúpili hned po zbere k plýtkej orbe, mysliac už teraz na budúci rok.

Tohoročná úroda v krajoch nepostihnutých živelnými pohromami všeobecne sa kvalifikuje ako dobrá. No, bohužiaľ, na miestach postihnutých, najmä v kraji krakovskom, sú straty väzne a utrpí tým hospodárstvo i štát.

12.VII. t.r. byla pořádána v místnostech varšavského oddílu Ruské kulturní společnosti, pod protektorátem Svazu polsko-sovětského přátelství oslava výročí bitvy u Grunvaldu, spojená s oslavou 15. výročí vítězství polské Kościuszkoovy armády, která bojovala po boku sovětské armády proti hitlerismu. Oslavy se účastnili zástupci sovětské a polské armády, členové diplomatického sboru a zástupci národnostních menšin, sídlících v Polsku. — Po oficiálních proslovech následovala umělecká část večera, v níž účinkovala, kromě jiných, také naše krajanka Anna Millerová, která recitovala Sládkovou a Nerudovou básně.

JANKO JESENSKÝ

BANSKÁ BYSTRICA

Z rumov sa dymíš, z mŕtvyh tiel sa staviaš,
z rán cediš sa a rinčíš refazmi,
smútočnou zástavou Ty k smrti mávaš,
aby sme boli víťazmi,

ó sloboda, čo pasuješ sa s silou,
bys' mocou bola, dupla na refaz,
k nám pritúlila sa a stalas' milou
pre národ náš.

Tys' viedla z rumov, dymu, cintorínov,
z rán, z refazí, kde bola temnica.
V mene tých mŕtvyh, živých drahých synov
pozdravujeme Ča, Banská Bystrica!

22.VIII.1945.

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ POVSTANIE

Štrnásť rokov je tomu, keď 29. augusta začalo sa slávne Slovenské národné povstanie v srdci Slovenska v Banskej Bystrici. Slovenský l'ud povstal na obranu svojej slobody, proti fašistickým okupantom. Slovenskí partizáni zostúpili z hôr a vyhnali fašistov z tretiny Slovenska. V Banskej Bystrici ozývali sa Bottove verše:

„Mor ho, detvo môjho rodu, mor ty len
a čo i tam dušu dás v tom boji divokom
voľ nebyť ako byť otrokom...“

A Slovenský l'ud volil radšej nebyť ako byť otrokom. Bystrica povstala prvá, Bystrica bojovala do posledných sôl proti desaťnásobnej fašistickej presile. Ani dočasná porážka ju nemohla zlomiť: žila ďalej v srdciach partizánov opäť vypudených do zasnežených hôr.

Slovenský l'ud a s ním všetok mierumilovný l'ud slávi v týchto dňoch slávne vý-

rocie Slovenského národného povstania, ktoré vyhlásilo celému svetu, že Slováci sú národ nepokorený a slobodný, že cheú žij v slobodnej Československej republike. Slovenské národné povstanie je najhrdšou a najslávnejšou kapitolou slovenských dejín.

Slovenskí partizáni.

L'UDIA KTORÝCH HODNO POZNAŤ

BOL IBA ORAVČAN...

„V doline jarej moja dedina vencami modrých vrchov objatá, akoby bola celá zo zlata... chalupy nízke...“

...Nízke a drené s oknami ako dlaň. Rýdzo oravské. V tejkej sa narodil, v takej žil. A spolu s materským mliekom sal i krásu oravskej scenérie a čistotu oravského charakteru. Bol Oravčan až do špiku kostí, každym tepom srdeca...

Starý, večne zadumaný Choč, strmé Skalky — to bola pažif detstva, na ktorej vyrástol Paľko Višňanov. Keď vychodil ľudovú školu v blízkych Leštinách, obchádzal na radu učiteľa Medzihradského študoval do Miškovec, aby sa naučil po maďarsky. No už o rok ovláda maďarčinu tak výborne, že je druhým žiakom v triede. Posledné triedy gymnázia absolvoval v Kežmarku, a to jednak kvôli nemčine a tiež preto, aby bol bližšie k starnúcim rodičom, najmä matke, ktorú hlboko a vrúcene miloval po celý život. Mladý, nevšedne nadaný a mimoriadne citlivý študent skladá svoje prvé petoficky ladené verše po maďarsky a nemecky. Profesor nemčiny ho volá „ein junger Goethe“. I dolonobúdski Slováci, najmä učiteľ Medzihradský čoskoro si všimli mladého rodáka. Rozhodnú sa ho získať pre slovenský národ. Dávajú mu čítanie Sládkoviča, Kollára, aby zapálili v mladej duši oheň lásky k utláčenému národu. A to rozhodlo: Hviezdoslav sa nesťal druhým Petofím, ale najväčším pevcom slovenským. Už roku 1868 vychádzajú jeho prvé slovenské básne pod názvom „Básnické prvesienky Jozefa Zbranského“, venované Andrejovi Sládkovičovi, „nesmrteľnému pevcovi slovenskému“.

Neskôr ako skončený advokát (po krátkej koncipistickej práxi v Senici) usadil sa v Námeštovce pod Babou horou. Tu v tichom zákuťí, v ustavičnej bielej a strádaní zaskvel sa naplno básnický génius Hviezdoslavov, vyzrel na nehynúce drahokamy slovenskej poézie. (Hájnikova žena, Ezo a Gábor Vlkolinský, Na obnôcke...). No posledné roky dožíva v Dolnom Kubíne nedaleko rodu, kde vznikajú jeho Letorosty, Prechádzky jarom a letom, Krvavé sonety, Stesky a iné vynikajúce diela.

Na sklonku života je všeobecne uznaný za „najväčšieho“, „nesmrteľného“ básnika. Za „kniečia našich básnikov“. A predsa cíti sa byť „hlaholom volajúceho na púšť, lebo súčasná buržoázna spoločnosť ho nevie, nemôže a nechce rozumieť. Až dnes, v novom živote, kde sa uskutočňujú dávne básnikové túžby, odkrýva sa nám pravá klasická veľkosť a hľbka Hviezdoslavovho mohovzvázkového diebla.“

Bol Slovákom a Slovanom najčistejšieho zrna. Vášnivo a z celej duše miloval svoj trpiaci národ, slúžil mu svojou lýrou, trpel s ním. „L'úbosť k národu a ľudu slovenskému je pýchou a prelesťou môjho žitia“ — priznáva sa.

Preto v srdciach ľudu ostane navždy živý.

PROF. EMIL BENCÍK

Trháme lístky z kalendára. Už sa nám miňajú augustové dni, prázdniny sa chýlia ku koncu. Blíži sa prvý september — znova sa otvoria brány škôl. Príjmu medzi svoje steny žiakov, odpočinutých, opálených letným slnkom.

Prvý september je výnimcočným dňom v roku. Skoro ako sviatok. Najprv preto, že sa školské chodby a triedy ozvú nadšenými dojmami z prázdnin, že sa mládež znova dáva do sústavnej práce. Potom preto, že prvý september zaujme nielen školopovinné deti, ale aj rodičov odtiahne od práce a pritiaňne ešte viac porozmýšľať o svojich deťoch. Jední rodičia posielajú svoje najstaršie do školy — prvý raz. Ini už po viac prvých septembrov vravia: „len chod, aby si nezameškal. Ale jedno majú všetci rodičia spoločného: záujem o to, čo ich deti v škole čaká, aký bude nový školský rok.“

Preto je na nás, aby sme si niečo na vrub prvého septembra povedali. Žijeme v čase, keď sa každé podnikanie plánuje. A na začiatku tejto zodpovednej práce, ako je vzdelávanie a vychovávanie našich detí, tiež je na mieste urobiť rozpočet nového roku.

Do slovenského lycea v Jablonke sa prvého septembra zbiehajú deti z celej Oravy a z celého Spiša. Preto jablonské lyceum zaujíma oveľa viacej rodičov, ako ktorákoľvek z našich slovenských škôl. Každý by si prial, aby úsilie rodičov, poskytnuté svojmu dieťaťu možné vyššie vzdelanie, prinieslo čo najrýchlejšie ovocie. Aby rodičia videli, že sa ich deti majú dobré, a že sa im dobre pracuje.

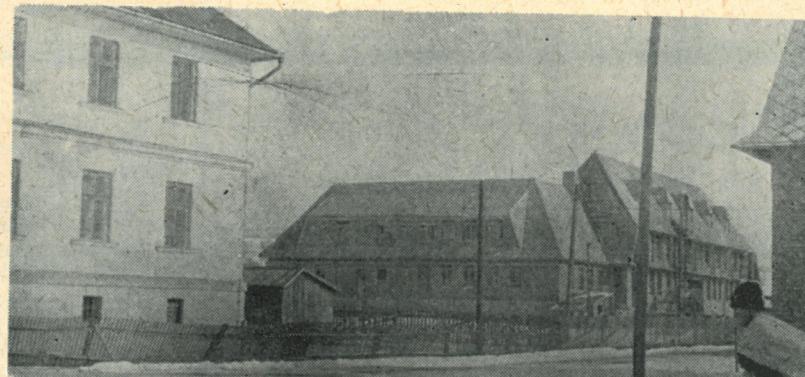
Zaujíma nás nová budova školy. Tá veľká budova, čo sa stavia už pekných párov rokov. Bude, či nebude? Ktorého prvého septembra sa otvoria jej brány? Kedy dostanú slovenské deti pekné nové triedy s veľkými oblokmami a kedy prestávky v daždivých dňoch budú trávíť na priestorných chodbách, kedy jablonské lyceisti zasadnú do nových lavíc a popísú nové tabuľy? Nie raz sme dostávali sľuby, že sa dokončí už svätoštáte na 1.IX.1958 a hneď na to sa sľuby odvolali. Lebo sa vraj škola dokončí až okolo januára 1959. Dúfajme však, že nová budova bude už tohto prvého septembra. Strecha sa sice ešte teraz nápadne veľa razy rozoberá a znova skladá, ale obloky sú zasklené, parkety položené, ústredné kúrenie vyskúšané, voda snáď tiež bude tiecť. A nový nábytok je na ceste z obchodu do Jablonky. Teda — bude?

UŽ DO ŠKOLY IDEME...

Ak aj máme radosť z novej budovy, nuž ale žiaci z lycea nie sú len z Jablonky. Len niekoľko ich býva s rodičmi a tak je nevyhnutné pri slvenskom lyceu v Jablonke mať aj internát. Tak ako to je radosť mať skutočne nemôžeme. Internát — to je a bude najpáčivejším problémom školského roku 1958/59. Mnohí poviete, veď v Jablonke je internát, ba dva internáty. V jednom sú chlapci, v druhom zas dievčatá. Sú v súkromných domach. Dvaja hospodári prenajali svoje domy na internát. Ani to by nebolo najhoršie. Ale že býva spolu v jednej miestnosti toľko detí, že v nej nieto miesta na iné, ako na lôžko, to je nie dobré! Vlani malo 18 dievčat podelené len dve skrine, ďalším desiatim sa nezmestili do izby ani stôl, všade majú len jedno umývadlo. A to bolí dievčatá. Tie sa vraj mali lepšie. Lebo chlapci, nielenže ich bolo veľa v izbe, ale oni ani vôbec skriňu nemali. Tak bývajú. Z nádze sa žiaci musia učiť v škole. Poličky vlastne nemajú ani na šaty, nie to, že by ich podľa správnosti mali mať aj na knihy. Kde je dobré, príjemné prostredie, ktoré by si každý žiak po vyučovaní na chvíľu zaslúžil? Kde je učebňa? Kde sa majú deti naučiť udržovať poriadok, čistotu a osvojiť si zásady správneho chovania sa. Nový internát treba slovenskému lyceu. Aby neboli nutnou noclahárňou, ale druhým domovom mládeži. Pritom je krásne, že fažko nájst v triede žiaka-lajdáka, žiaka, čo sa neučí.

Takýto je teda rozpočet na nový školský rok. Cakáme niečo dobrého a príjemného. Pekné je, že v novom roku máme v rozpočte aj mládež. Živú, tvárnivú, pilnú. Preto aj tejto našej mládeži odkazujeme, nech ide v tomto roku v tradíciách svojich starších spolužiakov, aby si mohla povedať: pracovali sme fažko, ale dobre. Odkazujeme, nech v novom školskom roku a v novej škole získa viacej vedomostí.

„Sojka“

CZEGO NIE WIDAC NA FOTOGRAFIACH?

Przede wszystkim terminu ukończenia ciągnącej się już cztery lata budowy szkoły. Rozwiążanie problemu wody pitnej dla uczniów, czyli zbudowania studni artezyjskiej. Wyciągnięcie młodzieży słowackiej z ohydnego „internatu“.

NA PROGŁOSOWANIE ROKU SZKOLNEGO REDAKCJA KIERUJE TE PYTANIA DO GOSPODARZA TERENU — RADY NARODOWEJ I TOWARZYSZY Z MINISTERSTWA OSWIĘTENIA.

KULTURNÍ OTÁZKY NA ORAVĚ jak trávit čas?

Byli jsme pozváni jako pozorovatele do slovenského lycea v Jablonce k maturitním zkouškám. Letos přistoupilo ke zkouškám dospělosti 36 hochů a dívek. Byly to poslední maturity ve staré škole. Příští generace oravských Slováků budou mít dispozici moderně vybavenou novou školní budovu.

V Jablonce a vúbec na celé Oravě je vše ještě primitivní. Není srovnání s jinými vesnicemi, ležícimi blízko velkých měst. Tento kraj, prostírající se na jih od Babí Hory ke slovenským hranicím, je zcela odsolován od ostatního Polska. Kromě kina, které zde hraje dvakrát týdně, sem nedošla civilizace.

O přestávkách mezi zkouškami jsme si prohlédli internát, v němž bydlí studenti ze Spiše a ze vzdálených oravských vesnic. Je umístěn ve dvou hospodářských staveních. Podmínky k bydlení jsou zde velmi primitivní, nehděl k poměru sanitárním, které jsou přímo neudržitelné. V duchu obdivujeme studenty, že se v takových podmínkách dovedli tak svědomitě připravit k záverečným zkouškám.

Jak tráví jablonkovští svůj volný čas? Jak jsme se již zmínilí, jedinou zábavou je zde kino. Co jinak přitahuje občany? Uprostřed vesnice, nedaleko školy č. 2, stojí stará zajezdí hospoda. Je mistem schůzek mnoha lidí. Zde se při sklence kořalky nebo piva řeší většina problémů kraje. Celkem se tomu nemůžeme divit, vždyť je to jediné místo, kde se pod střechou může setkat více lidí. Avšak v takovém prostředí jistě nebude řešeny kulturní otázky.

Jak vúbec vypadá otázka kultury na Oravě? Abychom se přesně vyjádřili — otázka kultury slovenské menšiny? Základním problém — jak začít — leží v tom, že v Jablonce není žádatá kulturní jízba. Lidé se nemají kde scházet. O dosavadním „klubu“, umístěném na výměnku jednoho z jablonkovských hospodářství, se nedá mluvit jako o místnosti, v níž by bylo možné si v klidu poslechnout trochu hudby, poesie anebo předčítání z díla známého spisovatele, zkrátka načerpat trochu kulturních vědomostí. Hlavním bodem dnešního klubu je kulečník, který zaplňuje právě půl místnosti. Má sice radu zájemců, ale nemyslím, že v budoucnosti se veškeré kulturní zábavy budou zhronovat jen v cvrnkání kulečníkovými koulemi — kulečník bude pouze jednou z her, při kterých si budou krátit podzemní večery starí i mladí.

Jak rozrešit problém kulturní místnosti? Nenajde se v Jablonce vhodný prostor, který by bylo možné přizpůsobit? A co když Mistní národní výbor dal k dispozici slovenské menšině polskou kulturní jízbu? Zdá se nám, že by se tam všichni vešli a mohli v přátelském prostředí mezi sebou soutěžit. Tímto způsobem by byl zároveň vyřešen problém úřadovaný Obvodním výborem Společnosti, která by mohla zůstat v dnešní klubovní místnosti. Vše dáváme na rozváženou kulturnímu referátu Obvodního výboru Společnosti a také místním úřadům.

Kulturní činnost na Oravě by se hlavně měla soustředit na vzkříšení starých tradiční lidových písni a tanec. V Jablonce jsou dva tanecní a pěvecké lidové soubory — polský a slovenský. V příštím školním roce povstane ještě jeden soubor na slovenském liceu. V Zubrici se jistě odřídí starý tanecní soubor s bohatou tradicí. Všechny tyto skupiny budou moci mezi sebou soutěžit na společných vystoupeních, která vždy prospívají zvýšení úrovně. Doufáme, že v budoucnosti budou v Polsku také pořádány sjezdy lidových ochotnických souborů, podobně československým, které se konají každý rok ve Stražnici na jižní Moravě a ve Ždiaru na Slovensku. Ždiárské oslavy se konají v srpnu. Letos se jich účastní také dva soubory z Polska. Zdá se nám, že při plné práci se v příštích letech mohou dopracovat i naše oravské soubory tak vysoké úrovně, že budou moci být vybrány k účasti na sjezdu ve Ždiaru.

Kulturně-osvětový referát na Obvodním výboru Společnosti pro Oravu, převzala po resignaci krajanu A. Šperláka učitelka Anna Svočíková, plná mladistvého elánu, která se jistě vynasnaží, aby na Oravě rozkvétla bohatá kulturní činnost.

ALENA MATELOVÁ

z dymu i trosiek povstala

Šesť rokov utláčalo hitlerovské jarmo slobodu národov. Po šesť rokov dlávili gestapácke pazúry hrdlá obyvateľov hlavného mesta Poľska, zapchávajúc ústa tým, ktorí nechceli mlčať, zavierali ústa salvami z pušiek a dvojmetrovou vrstvou zeme.

Dymili komíny koncentračných táborov. Hrôzostrašná púšť hitlerovskej okupacie chýlila sa ku koncu. Pod tlakom Sovietskej Armády vyberané nemecké divízie rozpadávajú sa ako hračky z piesku.

V júli roku 1944 Varšava radostne sleduje ústup zbytku „víťaznej armády“. Prchajú aj Nemci z Varšavy, pešo i na koňoch, ako kto môže, len aby čím skôr mohli opustiť Varšavu. Na ich tvárah zračí sa už vedomie porážky.

Po 24. júli sice panika Nemcov začína ustupovať, ale chýry o ich porážke Varšavania berú už ako skutočnosť. Sú presvedčení, že Sovietska armáda

už čo nevidieť môže vstúpiť do Varšavy. Nebrali ohľad ani na to, že posledné tri dni v júli tiahli cez mesto na východ fažké nemecké tanky a obrnené divízie Hermanna Goeringa. Nemci sa ponáhľali pripraviť proti sovietskemu vojsku nový front na úseku Otwock Radzymin.

Je prvý august. V meste zavýjajú sirény. O 17. hodine začína sa streľba. Taktôto sa začalo vo Varšave ozbrojené povstanie. Varšaviania začali budovať barikády, a chystať sa do boja proti okupantom. 63 dní trval urputný boj o každú ulicu, o každý dom, o každé poschodie, o každý byt. 63 dní platila Varšava krvavú daň, 63 dní prelievala krv nielen ozbrojených povstalcov, ale aj bezbranných obyvateľov mesta, bezvládnych starcov i detí.

Varšavské povstanie v danom termíne a za daných podmienok, bez zaistenia vojenskej pomoci, a bez ustálenia termínu povstania, tak aby bol v súlade s vojenskými operáciami Sovietskej armády,

dy, nemohlo rátať s úspechom. Ale tí, ktorí zostali na stanovištiach vtedy už stratených, mužne a neústupne bojovali, a dali tak príklad nevídaneho hrdinstva. Boli to prevažne veľmi mladí ľudia a bolo medzi nimi aj veľa detí.

Na úseku Černiakov bojoval medzi povstalcami samotný oddiel Slovákov, ktorí sa organizovali ešte za okupáciu. Slováci chceli takto aj činom spečať priateľstvo národnov Československa s poľským nárom, aby tak v spoločnom boji proti spoločnému nepriateľovi ukázali, že Slováci nemajú nič spoločného s Tisovským režimom.

Október, november, december a prvá polovica januára 1945 roku nad Varšavou sa neustále vznášajú mračná dymu a varšavské nebo je červeno ožiarene bleskom požiarov. Hitlerovskí žoldnieri sústavne ničili jeden dom za druhým, jednu štvrt za druhou, v tomto mŕtvom vyludnenom meste.

Tri a pol mesiaca po Varšavskom povstaniu za-

Povstalci v bojovej akcii.

Po kapitulácii obyvateľstvo opúšťa Varšavu.

Nemeckí zajatci v rukách povstalcov.

TY STRÁZNICKÉ FRAJEREČKY

Strážnický primáš Slávek Volavý

Ve třech velkých amfiteatrech v zeleni strážnického zámeckého parku předvádějí stovky souborů svůj program pro 150.000 návštěvníků. Je to tak mamutí lidová slavnost, tvájící dva dny, že už úspěchem je vše zvládnout dokonale organizaci. Stačí, abyste řekli — Strážnice a každý začne vyprávět, neboť každý z celé republiky už tam uspořádán jednou byl. Strážnice totiž leží ve Slováckém kraji na Moravě, kde byl nejbohatší folklór a kde se dodnes udržel živý a plodný. Nádherné lidové kroje, svérázné písni a tanec, nakonec i znamenitě moravské vínečko a konečně i krásné dívky v krojích, to všechno každý rok znova láká. Proto ku konci června ze všech stran republiky jedou naplněné autobusy a vlaky ku Strážnicki. Jezdím tam každý rok.

Jeden můj známý, který nemá folklor v lásce a lidové slovácké písni nemiluje, se rozhodl podívat se do Strážnice, protože jej lákala pověst o krásných slováckých frajerkách. Za každou cenu si chtěl nějakou namluvit. A měl štěstí. Hned v sobotu při večerním programu, když při ohních se tančily zbojnické tance, navázel známost s dívkou, sedící vedle něho. Zářil radostí a hned se nám pochopitelně

ztratil. Když jsme se pak druhý den, v neděli sesli na sjednaném místě, byl poněkud zklamán. Ta dívka totiž byla krásná, ale byla z Prahy a dokonce provádala v automatu, který je jen přes dva domy od místa, kde on pracuje. Ano, i to se může ve Strážnici stát. Tam se každý potká s tolka známými, které už neviděl třeba několik let. Ve Strážnici vystupují jako hosti i zahraniční soubory. Letos Francouzi, Maďaři, Němci, Rumuni.

A. JUNG

LÉKÁŘ RADÍ

... Už viacej rokov trpím na rakovinu žaludka. Dopočul som sa, že v mnohých krajinách začali zavádzat nové, úspešnejšie liečebné metódy tejto zákernej choroby. Rád by som vedel akým spôsobom sa lieči rakovina?

A. K. Krakov

Nesporne, ochorenie na rakovinu patrí k najťažším a najzhubnejším pliagam človečenstva. Ale moderná lekárska veda viedie čoraz úspešnejší boj s týmto nebezpečným vrahom živých ľudských hodnôt. A to predovšetkým preventívnymi opatreniami, lekársko-

osvetovou prácou a vytváraním antirakovinového prostredia.

Samotné ochorenie sa lieči zväčša klinickým spôsobom rádiologicky a chirurgicky. Okrem týchto bežne zaužívaných metód sa v poslednom čase hodne zavádzajú liečenie rádioaktívnym kobaltom a jódom.

Rádioaktívnym kobaltom umiestneným v olovenej bombe ožiaruje sa rakovinou postihnuté miesto organizmu. Takéto „kobaltové bomby“ používajú už dnes v USA, SSSR, Veľkej Británii, v ČSR a iných štátach. A výsledky? Pri ľahších prípadoch — rakovina krku, nosa, dutiny ústnej v prvom štádiu sú pozitívne. Robia sa tiež pokusy na zavedenie silnejších dávok rádioaktívnych gama lúčov pri liečení metastázu, rakoviny rodidiel, plúc a žalúdka.

Taktiež liečenie jódom prináša pozitívne výsledky na mnohých endokrinologických a onkologických klinikách sveta. Rádioaktívny jód osvedčuje sa najmä pri pokročilom štádiu rakoviny štítnej žľazy. Pri liečení rádiojódom bolo najsamprv potrebné vyriešiť, ako podať pacientovi potrebnú dávku rádiojódu, bez toho, aby bola ohrozená kostná drieň a tvorba krve pacienta. V USA sa napríklad odvážili doteraz podať len 350 MC rádiojódu, vo Veľkej Británii 400 MC a Endokrinologickému ústavu v Prahe až 600 MC rádioaktívneho jódu J — 131 v jednorázovej dávke a bez toho, aby bola porušená tvorba krve a kostná drieň pacienta. Úspešné pokusy s kobaltom a rádiojodom robia sa i v Poľsku.

To sú, pravda, iba začiatky. Ale začiatky veľmi sľubné. Lekárska veda kráča dnes mítovými krokmi dopredu. Dočkáme sa, že urobí bodku i za drámonou ľudského utrpenia spôsobeného zhoubnými rakovinovými nádormy.

DR. BARBARA MIODUSZEWSKA

O OBRAZKACH Z JABŁONKI

SŁÓW KILKA

(Panu Marianowi Łagoniowi w odpowiedzi)

W tygodniku Powszechnym (20 lipca b.r.) owe obrazki się ukazały. Obrazki te mają do siebie, że stanowią fragmenty pewnej całości życia. Zdarza się, że pokazując pewne strony życia upraszcza się je zamiast pokazywać bogactwo i złożoność. Wydaje się, że pan M. Łagoń nie uniknął tego niebezpieczenia.

M. Łagoń pisze: „Na grobach (w Jabłonce B.S.) różne napisy polskie, słowackie a nawet węgierskie, chociaż ludność Jablonki od samych początków tej wsi datujących się od połowy szesnastego wieku, jest językowo zupełnie jednolita”.

Powstaje pytanie, jeżeli ludność od połowy XVI wieku jest językowo jednolita to dla czego na nagrobkach spotyka się różnorodne napisy?

Wydaje się, że odpowiedź uzyskamy wówczas jeżeli uwzględnimy przyczyny, które spowodowały złożoność procesów narodowościowych jakie zachodziły na Spiszu i Orawie.

Przed wszystkim należy uwzględnić to, iż w okresie wczesnego napływu chłopstwa — szczególnie na Spiszu i Orawie trudno mówić o chłopstwie z wyraźnie skrytalizowaną świadomością narodową. Szczególnie, że to jest wiek XVI-ty, w którym świadomość narodowa posiada inną niż dzisiaj treść.

Różnorodność wpływów (polskich, węgierskich, austriackich, słowackich) na przestrzeni dziejów wycisnęła piętno na języku, folklorze i świadomości mieszkańców Spisza i Orawy.

Zmienność tych wpływów niewątpliwie była czynnikiem powodującym, iż wśród niektórych grup ludności procesy w kształtowaniu świadomości narodowej były przerywane lub hamowane, niekiedy zaś odbywały się nawet regres i nabycie nowej odmiennej świadomości narodowej. Należenie tych procesów było różne. Ich stopień zależny był od potęgowania lub zaniku wpływów polskich, węgierskich, słowackich lub nawet austriackich.

W wyniku tych procesów do dziś mamy do czynienia z całymi grupami osób o nieukształconej świadomości narodowej. Najczęściej osoby te zapytane o narodowość odpowiadają, że są Orawiakami. Pan Łagoń będąc we wschodzie Spisza i Orawy nie mógł nie spotkać się z tym zjawiskiem. Po za tym mamy do czynienia z grupami posiadającymi już świadomość narodową: polską lub słowacką.

Na tle tych procesów jakie zachodziły i które jeszcze występują, twierdzenie o jednolitości językowej Spisza i Orawy budzi poważne wątpliwości. Autor ujawnia je pisząc: Nie było jednak warunków po temu aby Orawiacy uświadadiali sobie swoją polskość. Tutaj budziciele polskości mieli się zjawić... w początkach bieżącego stulecia, zaś ich działalność została rychło przerwana wybuchem pierwszej wojny światowej.“

Czyżby? Napierw pan Łagoń przytaczając różne autorytety przekonywały czytelników o polskości, jednolitości językowej Spisza i Orawy a następnie twierdzi, że Orawiacy nie posiadali warunków dla uświadomienia sobie swojej polskości. Trzeba się wreszcie zdecydować!

I jeszcze jedna sprawa wymagająca naświetlenia, która pan Łagoń jakoś dziwnie określa: budozenie polskości.

Po pierwszej wojnie światowej działalność tzw. „budzicieli polskości“ nie została bynajmniej przerwana. Wprost przeciwnie. Powstało państwo polskie. Z ta chwilą wola „budzicieli“ przybrała formę woli państwowej. Wyrażała się ona w tym, że sanacja nie uznawała słowackiej mniejszości narodowej na Spiszu i Orawie. Stąd na Spiszu i Orawie nie było przed wojną szkół w języku słowackim, prasy, gazet itp. urządzeń kulturalnych umożliwiających wyższe kulturalne zainteresowanie ludności. W tych warunkach akcja budzenia polskości nie była niczym innym jak polityką wynaradawiania i polonizacji.

Nic dziwnego, że taka polityka dwudziestolecia przygotowała dobre warunki dla rozwoju narodonalizmu słowackiego, który został wykorzystany i rozniesiony przez faszyzm hitlerowski w okresie II-wojny światowej.

I wreszcie ostatni obrazek. Pan M. Łagoń po rozmowie z dziewczynką słowacką uczącą się języka słowackiego dochodzi do następującego wniosku: „Na polskiej Orawie wyrasta młode dwujęzyczne pokolenie. Oby tylko nie pogardziło kiedyś swoją ojczyzną“.

Pan Łagoń uważa za stosowne przestrzegać, nawoływać przed zgubnym niby wpływem szkolnictwa ze słowackim językiem nauczania. I to wszyscy z punktu widzenia „mowy ojców“. Trochę niepopkojęcy to humanizm. Czy aby pan M. Łagoń nie bierze na siebie zbyt wiele? A może lepiej niech ci ojcowie sami decydują do jakiej szkoły mają chodzić ich dzieci?

Nasza Konstytucja, Partia i Rząd stoi na stanowisku tolerancji i wolności w oparciu o zasadę samookreślenia własnej narodowości.

W codziennej polityce władza uwzględniając podstawowe założenia naszego ustroju zaspakaja potrzeby ludności wynikające z ich odmiennosci narodowej.

Doświadczenie uczy, że jest to jedynie słusza droga. Jej rozwój przyczyni się do skrytalizowania i rozwoju świadomości narodowej i mieszkańców Spisza i Orawy.

Obrazki zaś podane w sosie pana Łagonia utrudniają tylko współżycie. I chociaż Autor przestrzegał innych przed jednostronnością, to sam też nie uniknął albowiem obiektywny wyraz artykułu negujący słuszość realizacji polityki narodowościowej na Spiszu i Orawie utrudnia i hamuje pozytywne procesy jakie tam zachodzą. Wprowadza w biad opinię publiczną.

B. SVAROZYC

Vďaka úsiliu ľudovej republiky a celého ľudu, vyrásťa zo spáleník a ruin nová, pekná Varšava — hlavné mesto.

čala sa veľká sovietska ofenzíva. Nemecké obrnené jednotky a koncentračné tábory prestali jestovať. Do dymiacich rumoviší vstúpili vojaci Prvej armády Poľského vojska ako aj vojaci Sovietskej armády, prinášajúc slobodu.

V prvých dňoch po oslobodení Varšava bola mŕtvy mestom. Mŕtve ulice, spálené domy, počívali ulice až do výšky prvého poschodia, a západ pálensk, toto všecko pôsobilo takým dojmom, akoby mesto už nikdy neožilo, akoby sa toto mesto už nikdy nespamätaло.

A však Varšaviaci nedali sa vypudit zo svojho mesta. Prichádzali sem zo všetkých strán. Tisíce obyvateľov hlavného mesta prežívalo tragédiu vitania sa s rumoviskom svojho mesta. Veru, ešte neutichli hlyasy vojny a vláda, obyvatelia Varšavy a všetok ľud zahájili výstavbu svojho hlavného mesta, svojej Varšavy.

Adam Adamec

Spisza i Žywia Chłopi z pomocą Warszawie

Stowarzyszenie Ludowe wydało udeľovanie do chłopów na rzecz warszawskiego. Chłopi — mówiący słowacki — mówiący polski, Warszawie — mówiący. Zwykłostochy jest etnicznym elementem pieśni ludowej, a obojętnym wrogiem. Waliach o Stolle to walich Niedźwiedzia. Poeta, o którym mówiący wzywają. Niektóre ludziny mówią się na chłopów, a chłopów o przejętych nazwach zwyczajnych dla Warszawy, której nazwy mogą się terpać w mazurzach. Zajmują się tu duchowni, żurnalisti, rysi, popierać swoje komitki deputowanych ludowych.

Słowacy, Francuzi, Żydzi w szeregach AK

Wśród oddziałów AK na Podhalu działały jednostki strzelaniny tzw. wielka kwatera całkowitego przezwyciężenia. Zdaniem jednego z dowódców, jednostka ta działała w duchu Korpusu, mówiącym żołnierzem, płatnonośnym przybyły na mójce zbiórki i zbrojne rozpoczęcie aliancji i czekających odsieca. Działalność wojskowa pod dowództwem por. Stanisława w okresie trasy podziemnej działała na pełno polsko-słowackiego zbliżenia.

W tym samym ograniczonym czasie działały również 4-tygodniowe Francuzi, zwolennikowie Gossela, którzy pracowali w naszych kwaterach, jak i polscy żołnierze, kryjący się w gospodach.

W szeregach AK walczą także żołnierze, którzy

Czego uniknęliśmy

Z całego kraju dochodzą wieści o marzycielskich i wasbranckich nieprzezakrzywionych przez niemieckiego komparta. Ludność polska — relaksująca medycznie — za zmianę dobrej sytuacji politycznej i społecznej.

Mladí povstalci usilovne cvičili strielanie

NASZ KONKURS

„KTO ZDOBĘDZIE WIĘCEJ PRENUMERATORÓW ŻIWOTA“

Nagrodę w postaci nowoczesnego roweru otrzyma drogą losowania jeden z czytelników którzy zdobyli najwięcej prenumeratorów w okresie lipca.

Losowanie nagrody odbędzie się publicznie w Jabłonce na Orawie.

ROZŚIRUJTE SVOJU TLAČ OBJEDNAJTE SI ŻIVOT!

PKD Warszawa číslo konta Nr 1-6-100020 Centrala Kolportażu Prasy i Wydawn. „Ruch“ Przedsiębiorstwo Państwowe, Warszawa, ul. Srebrna 12.

PODPORUJTE SVOJU „SPOŁOCZNOST“ A JEJ CASOPIS „ŻIVOT“!

Konto VII O/M Warszawa, Nr 1531-9-1283.

POSIELAJTE SVOJE OZNAMY A REKLAMY DO „ŻIVOTA“!

adresa redakcje: Warszawa, Al. Jerozolimskie 47, II. p.

Dopisy našich čtenářů

PRVÉ LITERÁRNE
LASTOVICKY

doletovali aj na nás redakčný stôl. Od krajana Vládu Heassa sme dostali humoristicko-satirickú povedočku o pánu Albínovi, ktorý je vtákom. Odpovedáme listom. Svoje básnické prívesenky nám poslal František Kolkovič z Krakova. Vybrali sme jeden z jeho veršov

a uverejňujeme ho ešte v tomto čísle.

Očakávame, že aj iní mladí adepti pera nám napíšu a pošlú svoje literárne pokusy.

V zhode s našim programom chceme napomáhať rozvoju mladej slovenskej a českej literatúry v Poľsku, chceme podporovať a usmerňovať literárnu tvorbu našich krajanov. Našou snahu bude, aby sa okolo

časopisu „Život“ zgrupovala literárna mládež z Orawy, Zelova, Spiša a iných oblastí kde žijú naši krajania.

A preto sa obraciam s výzvou na všetkých záčinajúcich autorov:

POSIELAJTE NÁM SVOJE LITERÁRNE PRVOTINY POSUDÍME, UVEREJNÍME A TIE NAJLEPŠIE ODMENÍME.

František Kolkovič

NA ORAVU MALÚ

Vraciam sa v myšli domov na Oravienku malú kde kameň rodí skalu a ľudia pohostinní sú.

Tam kde zanechal som štyri rodiné steny a bosé nohy dve a les, čo šumel v diali.

Letom klasy zbieraval som a chlieb možnátný jedával z otočovských dlaní.

Preto sa vraciam domov na Oravienku malú kde kameň rodí skalu...

tri kališky denné

pije a praje stála ko-
rešponentka „Života“
v ČSR
MÁNIČKA HRDÁ

Ak sa vám nebodaj pošťasti zavítať do môjho rodičného mesta nad „tichým, modrým Dunajom“, nezabudnite na Modru. Diskrétnie prezradim — prima cigánska kapela, čoby kapela — exkapeluška, ala tuti, taká, že ju ani so sviečkou v ruke nenájdete na celom Slovensku. Milovníkovi ohňivých čardášov a ešte ohňievších vín zaiste dobre padnú tri kališky modranského rubínu. Vravím tri, a s tou matematikou to myslím doopravdy. Lebo, vraví sa, že koho „kopne“ modranská „rubinová múza“ tri dni bude — poeticky sa vyjadriac — „básniť“. A tak po známosti radím: tri, ani o kvapôčku — menej! Prvý — na naše spoločné Tatry, druhý — na úzky pohraničný styk a ten tretí prostredne na dobré susedské spolunažívanie. Rezumé: tri. Co sa vypije predtým, potom a medzitým, sa prirodzeno ne-počítia.

A keďže každý máme tie svoje hriešky — vyspevadl som sa vám i ja z jedného. Nedávno som si zaskočila do Modry, prirodzeno, služobne a na služobnej Tatre a takrečeno „služobne“ som si „chliplá“ i ten — štvrtý. A čo som užrela na samučkom dne toho „zakazanejého“ — porozprávam. Pri troche novinárskej fantazie by sa to možno nazval.

POVEST O ZLATEJ ZUZANE

alebo rozprávanie o slovenskom skle.

Zavítal nedávno na Slovensko istý známy veľkopodnikateľ so sklom až hen z krajiny javorového listu. A ako sa na cudzinca patrí tváril sa distingvované a chladno. Iba ráz sa jeho „skleme“ srdeč rozohrial. Bolo to v malej južnoslovenskej dedinke Zlatno. Zlatno je dedina.. pardon.. je mestečko, to aby sa zlatníctvo na mňa neurazili, lebo sa o nich povráva, že aby navždy odstránili všetky pochybnosti týkajúce sa ich mestského honoru, postavili si konča dediny tabuľu s nápisom:

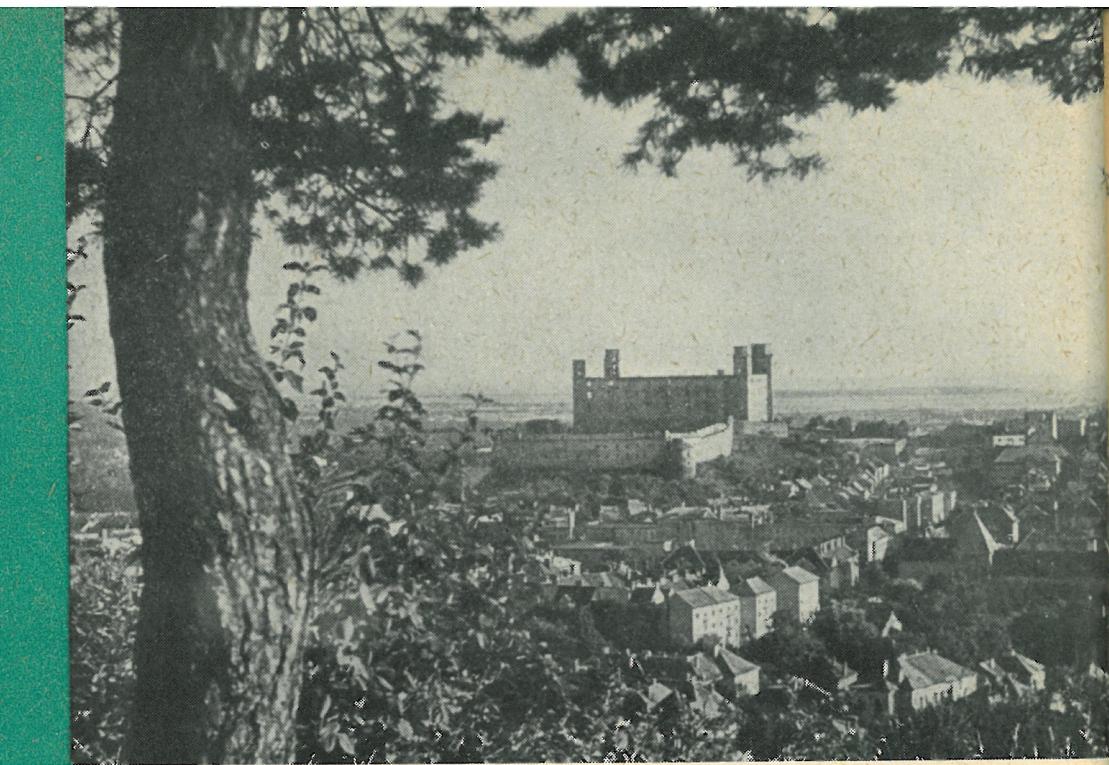
TATO DEDINA JE MESTOM.

Chcem vlastne povedať, že dedina-mesto Zlatno je široko daleko známe svojím sklárstvom. A práve toto sklo, tie zlatnánske poháriky, kališky a čaše, učarovali spomínanému pánovi spoza oceána. Zvlášť jemná, krehká, zlatom rytá kališková súprava s perlivým modranským rubinom sa mu tak zapáčila, že ju na počesť svojej krásnej manželky nazval „Zlatá Zuzana“. Prirodzene „Zlatú Zuzanu“ si objednal pre svoju firmu a dnes slávi triumfy všade kde sa pije dobré víno a zbožňuje krásu zakliaťa do skla.

Na Milánskom trienale získalo slovenské sklo prvé vavriny.

Slovenské sklo — i keď nemá ešte takú slávnu tradíciu ako české — nastupuje svoju víťaznú cestu svetadielmi. Carovnosťou krehkých vzorov eleganciou tvarov a vysokým umelcťom prevedením dobýja si Paríž, Londýn, Otawu, Delhi, rovnako ako Švédsko či Island...

Nuž, ak teda zavítate do môjho starého mesta nad Dunajom — prosím, pozývam vás na pári kališkov modranského rubínu zo „Zlatej Zuzany“. Tri kališky predsa uškodiť nemôžu. A čo bude predtým, potom a medzitým, to prirodzeno nik počítať nebude.

Rieka

S

pencovými priepe-
ko kilometrov dál-
tajne i do Antlati-
a spolu s ľuďou pu-

A ja plyniam da-
miest a ľudia v li-

Hľa, Strausovo
v mojom náruči.
mi svoje tajomstv-
rové slnce západu

Ale ja plyniam
Staré mesto s
a intímne. Jej s-
hradníkov i krás-
lých Karpát. Mes-

Kedysi, tu, na
som Rimanom. No
Ale už pred Rim-
jom spise: po Isti-
nú bránu“ a že s-
meno zrejme nep-
nia si o mne spie-

„Dunaj, Du-
čí je teba“

V útulných br-
vínkach nejedna bá-

Po odchode Ri-
okliali. Pamäťam
waldu až po Pon-

A ja plyniam d-
ohnivých čardáš-
mun, Belehrad, N-

Nuž plyniam a-
munských stepiac-
Ale aj na zlode-
v mojich zátokáč-
priukutí k reťaziam

Ako si nepamä-
Franza I, Argusa-
juh a naspäť juž-

W. GALLASCH

ALBANA RIVER

Bolo poludnie a slnko pražilo na vyschnutú zem rozprukanými širokými ako dlaň. Nebolo jazera, kde by sa osviežili, ani les, ktorý by ich ochránil pred horúcimi lúčmi. Bola tu iba kanadská húština s konármi sihajúcimi po plecia, krivými a bez šavy, s bledozeným listom, ktoré šusťalo ako papier, keď sa ho dotkli. Bezoblačná tmyavomodrá obloha sálala zo svojich nekonečných zásob horúčava na spálenú trávu a zdalo sa akoby červené bralá, ležiace obri v nízine, horeli.

Dvaja chlapci putovali už tretí deň. Vyšli z Martin Fallu, z malého všedného mestečka na severe Ontario. Svojimi drevnými domcami, schodíkmi so zábradlím pred sklenými dverami, s malými pestrými sklepkami, kde bolo možno dostať žuvaciu gumenu, nealkoholické nápoje, cigarety a noviny, pravidelnými ulicami a chlapcami s dievčatami, ktoré si vykášávali dlhé hrubé modré nohavice, sa ničím neodlišovalo od iných malých kanadských miest. Keď ho opúšťali vyzerali obaja k svetu, pretože prichádzali rovno od holiča. Ale tri dni v húštine, pod horúcim slnkom, vzdialenosť od akéhokoľvek ľudského obydlia, urobil z nich, čím v skutočnosti boli: stavačov pascí.

Prvého dňa šli pozdĺž toku Albany River. Keď slnko priliš priekalo, skočili do prudkého toku rieky. Na to nebolo treba zdlhavých príprav. Zobuli si topánky, stiahli ponozky a zhodili tenký plátený kabátec. V nohaviciach a košeli sa kúpali v modročiernej vode, ponárali sa, nechali sa unášať prúdom a potom sa vrátili, aby si vzali zbrane. Pestré kockované košeľe sa lepili na telo. Bolo to príjemné, pokožka aspoň na chvíľu vsala vlhkosť. Po štyridsiatich miľach pochodu sa rieka Albany River otocila na juh. Stretnú sa s ňou poznove, až keď krátko pred vyústiením do Hudson Bay obráti sa znova na východ. Od Martin Fallu nestrelili nikoho. Raz zočili chalúpku, prilepenú ako kulisu na okraji ihličnatého lesa. Z komína sa kúdolil dym, ale ľudí nevideli. Pod oknami stál malý ford bez lesku. Potom sa opäť stratili v kanadskej húštine.

— Prichádzame k jazeru, — ozval sa Indián. Beloch sa vzpriamil. Voľnou rukou si zotrel z čela pot, nadýchal sa a povedal.

— Hotové bláznovstvo chodí po húštine v tejto spare! Belochova pokožka na slnku sčervenela a na ňi mal pľuzgire. Zbraň si niesol v ruke, okolo hlavne si okrútil kabátec. Nohavice olivejovej farby mal dokrčené, na vlastnej košeli natrušené konáriky. Bol to silný, mäsitý človek. Húština siel milovými krokmi, plecom i rukou odlamujúc haluze. Sprivedeč prevyšoval o hľavu. Kým však belochove nohy dopadali na zem tupo a fažko, kročeje Indiána bolo sotva počuť.

„Však on to cheel,“ myšiel si Indián. „Cheel vedieť všetko, a to hned. Takí sú všetci belosi. Vyženie ma do húštine, akoby bez toho nemohol vyzieť. A skôr ako v jeseni nemôžu postaviť ani jednu pascu.“

Húština pred nimi riedla, bolo tu niekoľko vysokých borovic a briez, pnejúcich sa do neba bielevými konármami.

— Tam, — povedal a zdvihol ruku. — Hned vedľa jazera postavím vždy jednu pascu na vlkov. Je to dobré miesto. Každý týždeň — jeden vlk. Nezabudnite naň!

„A predsa naň zabudne,“ pomysel si „horúčava ho tak nič, že si nič nezapamäta.“

Les, do ktorého vekočili, bol tmavý a hustý. Hlboko vdychovali chladnejší vzduch. Stúpal po sivozelenom machu, ktorý pohleboval každý zvuk. Kdesi zaškrabalo akési zvieratko a potom všetko stíchlo. Cez konáre prebleskoval strieborný pruh, zmizol a poznove sa ukázal.

— Chválabohu! — zvolal beloch, — jazero!

Zrýchliak krok a Indián zaostával. Keď prišiel ku kamenistému brehu, beloch už plával ďaleko v jazere.

„Čerta sa už stará o robotu,“ pomysel si Indián, „zajedno mu je, či mu ukážem, kde sú moje pasce.“

Spomenul si na tristo dolárov, ktoré dostal od bieleho muža, potom chvíľu uvažoval, čo urobí s nimi. Pomyšľal si, že beloch je sotva dobrý polovník — vyhľadáva iba osvieženie o pohodlie, pasce zriedka stavia a aj tie kladie na nevhodné miesta. Chytí málo vlkov a medveda sa mu sotva podarí zastreliť. Tristo dolárov vyhodi nadarmo.

„Nabažil som sa poľovať a stavať pasce, vláda je čeraz skúpejšia, málo platí za vlčie kožky,“ uvažoval Indián, „keď tento biely blázon zaťužil po mojom mieste, čože ma po tom.“

Beloch vystrájal vo vode, smial sa, potápal sa, točil sa v kruhu. Približoval sa k brehu.

Indián myšiel na opustenú rubársku kolibu, v ktorej včera nocovali a ako beloch rozložil oheň. „Nikdy nebude z neho polovník,“ uvažoval, „nepevná zákony lesa. Rozloži oheň, že viator zanáša plameň až ku kolibe, zabíja zver, akoby mu bola nepriateľom.“

— Zastrelíme niečo na mäso, — povedal nahlas.

Beloch ožil.

— Áno, — zvolal nadšene. — Mäso potrebujeme. Hádam nájdeme losa.

Indián sa zahľadol do vedy. Rozhneval sa na belocha, ktorý, aby sa mohol navečerat, chce

sa mu chvæl hrôzou nad výčinom, ktorého sa dopustil beloch.

Drž papuľu! — precedil beloch pomedzi zuby. Klakol si na zem a hlavnou prevrátil mrečinu na chrbát. — V zbierke mi chýba už len koža ježovca, — povedal pokojne. Potiahol ho za bichlače. Rohovina bola chladná a tvrdá a zmeravená koža nepopustila osteň.

Vyber ich, — rozkázal beloch.

Indián ustúpil o krok a založil si ruky za chrbát. Nepovedal ani slovo.

— Tak teda nie? — zahromžil beloch. Vytiahol nož z vrecka a rozrezal ježovca. Vnútornosti hodil na zem, kožu umyl v jazere a zakvačil ju na kohútik — kelišue sa na puške, dotýkala sa zeme.

Co bude teraz? — spýtal sa vyzývavo a pozrel na spoločníka. — Zje ma tvoj Manitoua??

Indián neodpovedal. Na ďalšej ceste nepreriekal ani slova, držal sa bokom a keď vyplášili kŕdel divých kačíc, ktoré sa gagotajúc rozpíchlí v šachorine, nestrieľal.

— Prečo nestrieľaš? — skríkol na Indiána, ktorý stál mlčky vedľa neho. Už očelel, že zabil ježovca. Nie že by ho ľutoval, to nie, ale vedel že Indiána ničím neobmäckí. „To bude veselá cesta“ pomysel si, „s tým prekliatcom odutým! Namosúril sa ani diabol a nebudaj si zaumienil, že so mnou neprehovorí už ani slovko. A veď som mu zaplatil“, pomysel si srdito, „zaplatil som mu tristo dolárov v hotovosti a žiadam, aby ma počúval. Nech mi len ukáže, kde stavia klepce a potom dúfam, že ho už nikdy neuvidím.“

Bralá vrhali dlhé tmavé tóne, keď prišli k plytkému potôčiku. Beloch zastal a počkal na Indiána.

— Prenocujme tu, — povedal, — škoda ist dalej. Ostatné miesta mi ukážeš zajtra.

Pušku s kožkou ježovca si zložil na mach a sadel si. Indián mlčky zmizol v lese a kým beloch škľbal kačicu, čo bol zastrelil v lese, prašfali a pukali konáre — červenokožec zbieral raždie.

Raždie nakládli medzi kamene a zapálili vatu. Beloch nastolol kačicu na hrubý ražen a obracal ju nad plameňom. V husto-hustej tme žiaril oheň oslepivým jasom. Keď masť odkvapla do chňa, plameň zasyčal a okrem pukotu dreva bol to jediný zvuk. Indián sedel v tme opretý o strom a pozoroval belocha, ktorý naoko bezstarostne obracal ražen.

— Aj ty si zajedz, — povedal a vo vrecku našmáral nožik. Ražen vytiahol z ohňa a kačicu položil na kameň. Indián sa ani nepohol, čupel mlčky v temnote, akoby zrásol so stromom.

„Nebudem sa už starať o tieto ničomníka,“ pomysel si beloch, „a zajtra sa ho dajako zaváím. Nech sa vrátiť k svojej sguau a prepriej peniaze, čo som mu dal, tento červený sprostáčisko.“ Z pečienky si krájal hrubé rezne a jadol bez chuti, ale náhlivo, nevدوjak v pomykove pred Indiánom, ktorý sa mu prizeral a ktorého už znenávidel.

Ked sa najedol, zvyšok pečienky položil na kameň vedľa pomaly dohasínajúcej bahreby. Oči si mu privykli na tmu, rozoznal už svoju pušku i plátený kabátec a pozrel k stromu, kde predtým sedel Indián. No neboli tam. Kožu z ježovca odviazal z hlavne a pohodil pichliačmi nadol k chňu. Kazajku skrútil a vsunul si ju pod hlavu. Zrazu začul monotónny spev — Indián spieval vysokými, dlhými tónmi. Driemajúci načúval, ale akási opuchlina na krku ho ustačovala, len čo sa otočil. Snival o riečach, ktoré sa žltým prívalom valili cez níziny, o svojej zene, ktorá sa mu vysmievala do tváre a o nohách, ktoré sa zakrádavovo približovali. „Indián,“ myšiel si, ale nezobudil sa. Ale ani netušil, že vlk sledoval jeho stopu od miesta, kde bol odhodil vnútornosti z ježovca. Ani sa mu nesmivalo o ňom, len nejasne cítil akési nebezpečenstvo, no neprebral sa. Vtom sa vlk naň hodil a len chriplavý výkrik unikol spáčovi z perí, keď krv prúdom vystrekla z rzechryzutého hrďa.

Vlk sa chystal zahryznúť ešte raz, ale v tej chvíli mu sťažka dopadla na hlavu Indiána pušku. Krv z dravca a belocha vedno stekali do machu, ktorý ju chtivo — ako špongia násával.

Pri vyhasnutej bahrebe ležala koža z ježovca, nedotknutá hrozným zápasom.

P. O. Hviezdoslav

DÁVAM Z ÚPRIMNOSTI DUŠE

Čo dávam, dávam z úprimnosti duše:
raz myšlienky kvet a zas teplý cit,
jak zvnútra práve k svetlu vzpláli samy
bez okrás, lesku, farbidla.

Ja nevedel sa nikdy zatajíť;
ja vždycky nenávidel šal'bu, mamy
a strojenstvo pravidlá:
hluk prázdný široústnych rečí,
kadejaký lze zvodný obyčaj,
kov falše, poklón jalovost,
ňouž nepreráža ani krv, ni kost,
hlaď plžovú a iných masti krámy;
mne odporným, čo prírode sa prieči,
len pravdy si ctím prostý obličaj!

Skrusne-li teda pocit pravý v skrýši duše:
jak hviezda v súmrak včasne zárivo,
už vyrezaný letí, letí čo šíp z kuše.

Ó, duše mojej rýdze tkanivo,
ved', ruše sa mi s každou piesňou, ruše!...

zastrelil losa, krásneho losa so širokými párohami. Všetko mäso i tak neodnesú so sebou a zvyšok iba zhni.

— Tu nie sú teraz losy, — zamrmčal sucho, — sú na severe.

— Čože ty vieš, — povedal nasršene, — možno tu ostal nejaký...

Ticho! — zvolal náhle Indián a ukázal na nízku tiáhu blízko brehu. Zjavil sa v nej ježovec. Rýchlo prebehol po machu a zastal. S ostrými hnedomi pichliačmi najezenými dozadu vyzeral prefikane a spokojne. Brezový lístok napichnutý na jednom z ostiňov trepotal sa ako zástava.

— Neslobodno ich zabíjať, — šepkal červenokožec belochovi, ktorý ako fascinovaný sledoval zviera. Je to jediné zviera, ktorého mäso možno jeť surové. Možno ich zabíť iba vtedy, ak človek bez zbrane zablúdi v húštine.

Beloch zdvihol pušku.

— Nie, sipeł Indián. Odtisol pušku. — Ne-slobodno ich zabíjať! Je to proti zákonom! — Ne-hovoril o zákone, ktorý vyniesli ľudia, ale o zákone prírody a divočiny, o zákone Manitouovom.

— Do čerta! — vykrikol beloch zlostne, odsotil Indiánovi ruku a vyskočil. Zastal nad ježovcom a zdvihol pušku. Kolba sa mihla vzduchom, narazila zvieraťu na hlavu a rozobil ju. Ostne sa vejárovito rozložili, potom ovisli. Na zem stecala krv.

— Nemali ste ho zabif! — kričal Indián. Blečcervená koža sa mu sfarbila do sinava. Hlas

Z východu na západ, zo západu na východ sa valili týmto krajom húfy ľudí. Prudký tok vyvrhol na breh penu a šuminy, osádzal na plytčine ukonaných i tých, ktorých cesta neviedla do nijakého prístavu. Len zriedkavo v nich pristávali ľudia, čo prišli naozaj stavať nový život v tomto peknom, ale spustnutom a barbarstvami vojny dorábanom kraji.

Tomáš Gruza bol jedným z nich. Keď sa vrátil z koncentráku, pobudol tu, porozhliadal sa a rozhodol sa tu zostať. Povolaním bol lesník. Nehľadal si iný, ľahší chlebík, prihlásil sa na príslušnom úrade, prerazil obvod, ktorý mu prideľili a zápalisto organizoval v ňom moderné lesné hospodárstvo. Začiatkom jesene sa náhodou dozvedel od známeho o svojej bývalej gázdinej. Napísal jej a ženička čoskoro zavítala vedno so zvyškami niekdajšieho Tomášovho gázdovstva. Jánová — tak ju volali — bola staršia žena s riadne podrezaným jazyčkom, nuž sotva si utrela slzy po dojímavom zvitaní, hned spustila zle — nedobre na mládežnické poriadky v dome i v hospodárstve. Ale vzápäť sa s pomocnicou, Nemkou Trúdou, dala do roboty a Tomáš o niekoľko dní nepoznával vlastný domov, tak sa skvel čistotou a poriadkom.

No od istého času ako-tak usporiadany Tomášov život narúšali všakové príhody, sprvoti bezvýznamné, naoko spolu nesúvisiace, ale zo dňa na deň nepríjemnejšie a akoby priamo proti nemu nastrojené.

O týchto príhodach rozprával teraz Tomáš svojmu priateľovi Rafaelovi Žichoňovi, ktorý prišiel sem pred niekoľkými hodinami na Tomášov súrny list.

Keď Tomáš zatichol, chvíľu sedeli mlčky, zavážovali v mysli slová a vety; v ktorých sa tajil nebezpečný tieň čohosi neznámeho. Napokon Rafael vstal, zapálil si cigaretu a podišiel k oknu. Vonku noc čiernej clonou zahalovala svet.

— Podľa mňa, Tomáš..

Nedokončil vetu. Nad hlavou mu cinklo sklo, tabuľa sa hviezdicovo rozpraskla a gúlka tak tvrdzo ťukla do steny, až odfrkla omietka. Temer súčasne tlmenie pukol výstrel.

— Svetlo! Zhas lampu!

Tomáš rozochvenými prstami otočil vypínačom.

Hustá, priam hmatateľná tma bezmesačnej noci zahalila izbu. Vrátil sa pocit bezpečnosti. Rafael tichučko podišiel k Tomášovi, ktorý nehybne sedel v kresle.

— Počuj, kamarát, neber si to k srdcu, to akiste mne na počest..

— Nemám práva vystavovať fa nebezpečenstvu! vybuchol — Nechcem si zatažiť svedomie..

Vyskočil z pohodlného kresla a prudkými krokmi zamieril do tmy. Nepríjemne a hlasno vrzli akési dvere. Rafael sa opatrne vrátil k oknu. Zakvitnuté kríky orgovávanu mu začlňali výhľad.

Rafael otvoril okno. Jednotvárne šumel dážď a tlmil každý zvuk.

Znehrady tisínu surovo rozčesol výkrik. A výstrel. Pisklavé zvýsknutie, presýtené hrôzou zamrelo, zahlušené tupým výstrelom. Divné — Rafaelovi sa zazdalo, že poznáva hlas, zmenený výkrikom a jednako známy. Bol si tým istý.

— Tomáš! Tomáš! — zvolal tlmenie.

Nikto mu neopovedal. Gruza sa podistým nevrátil. Rafael preložil nohy cez rám a obozretne sa sklzoł na zem. Chvíľu načúval, ale iba dážď šušfal. Výkrik sa rozľahol vpravo, kdesi na okraji jedľovej hory, ktorá hraničila so záhradou okolo horárne, asi šesťdesiat metrov za domom. Rafael privrel oblok a pomaly sa zakradal v tú stranu.

Riedke stromy v ovocnom sade ho nemohli kryť pred nepriateľom, nuž skákal od stromu k stromu, krčil sa pod ovisnutými konármami, až sa dostal k plotu. Chvíľu uvažoval, či nezabaciť k bráničke, ale vtom zreteľne zachytíl ston. Hlboký, tichý a bolesný. Ako blesk sa prehulpon ponad vysoký plot a napäť sluch i zrak. Dookola tma a ticho...

Jednotvárne šuštotanie vetra a dažďa prehľbovalo ešte ticho, nabité nebezpečenstvom a hrôzou.

Ston sa rozľahol približne na tom istom mieste, ako výkrik a výstrel.

Rafael opatrne pokročil do lesa.

Pod nohou mu spukotala halúzka. Postál. Nič. Ticho. Vytiahol revolver. Nevedno, čo všetko hrozí na tomto pustom mieste.

Naslepo sa tmolil od stromu k stromu. Chvíľami postával a načúval. Čakal, že sa ston zopakuje. Ale čo ako pozorne striehol, nič nepočul.

Napokon sa rozhodol pomôcť si baterkou. Vystrel ruku doľava a lúčom ostrého svetla načrel do tmy. Pred očami sa mu mihali sinavé pne jedlí a pod nim jemná bledoželená tráva.

Zhasil baterku, všetko razom všiaklo do čierneho noči. Prudko sa hodil na zem, nazdával sa, že sa naň zosypú guľky striehnuceho nepriateľa. Provokoval ho. Ale nadarmo — ticho a tmu ne-rozpáral blesk výstrelu.

O chvíľu vstal a smelie posvetil baterkou. Držal ju ďaleko od seba, napäťo sledil lúčom po zemi, pripravený hockedy vrhnúť sa do trávy.

Nepresiel ani desať krokov, keď pod vysokou jedľou na hrdzavej podstielke opadaného ihličia zbadal tmavú škvru. Jemná tráva okolo jedle bola pošliapaná. Nedaleko škvru hlboko do zeme

odtlačené dva veľké chlapské opätky. Škrvna bola tmavočervená.

Krv!

Rafael si kľakol a vo svetle baterky si ju zblízka prezeral. Už sa sadala. Zarazilo ho, že okraje škvru nebolí rozmazené — teda krv kvapkala zhora a neliala sa z rany ležiacego človeka. Ale kde je vlastne ten človek? Odplazil sa? Nemožné! Bol by zanechal stopy...

Rafael dôkladne preskúmal miesto okolo kaluži. Nikde ani najmenšieho znaku. A podľa množstva krví ranený predsa nemohol vstať a odísť. Nevládal by. A ak by to bol jednako len urobil, nechával by krvavé stopy.

Vrah, ba najskôr vrahovia — iste boli najmenej dvaja — odpratali raneného. Ale tak prefikane, že po nich nezostalo nič okrem tmavej kaluže. Rafael sa naklonil a dotkol sa tuhúcej krví. Studená, lepkavá hmota sa mu prilepila na prst.

Brr! Nepríjemný pocit. Dobre si poutieral prst o kôru najbližšieho stromu. Ešte raz prekutal les lúčom svetla. Nič. Pusto a ticho.

Nebolo tu dlhšie čo hľadať. Zhasil baterku. Pozrel na horáreň a zháčil sa. Na veľkej, pred chvíľou neprívetivo tmavej budove žiarili teraz všetky okná, od pivnice až po povalu. Rafael zrýchli krok. Iste sa tam niečo stalo. Ale hádam len nič zlého, keď je dom taký osvetlený...

Freskočil plot, a opatrné podišiel k oknu, ktorý bol vyskočil. Bolo zavreté. Obišiel teda dookola a zazvonil pri vchode. Keď zacengal zvonec, razom zhasli všetky svetlá. Kto si sa pomaly bližil k dverám, zastal a až o dobrú chvíľu sa ostro spýtal:

— Kto tam?!

Bol to Tomášov hlas.

T. STAROSTECKI

NEBEZPEČNÉ PÁSMO

DETektívny ROMÁN

— Ja. Smelo otvor!

— Si sám? — Rafaelovi sa zazdalo, že v Tomášovom hľase sa chvuje údiv i úľava.

— Sám. Diviš sa? Čakal si, že priviediem so sebou Pannu Orleánsku?

Tomáš len hodil rukou. Podišiel k stene a otočil vypínač. V celom dome sa zažali svetlá. Všetky dvere do priestrannej haly boli pootvárané.

„Čo sa to tu robilo?“ — pomyslel si Rafael.

Tomáš sa naň prekvapene díval a z očí mu žiarila radosť.

— Počuj, Rafael, sám si vyšiel z domu?

— Spochabe si človeče? Najprv sa čuduješ, že sa sám vraciam, potom sa sputuješ, či som sám vyšiel!

Tomáš neurazili Rafaelove posmešky.

— Nie, len som sa bál o teba. Čertovsky som sa bál.

Pamätáš sa, keď som odišiel od stola, zbehol som sem, lebo tu sa dá vypnúť svetlo v celom dome. Sotva som ho vypol — počujem výstrel. Tu kdesi, blízko. Keď som sa vrátil do jedálne — teba už nebolo. A okno otvorené. Prehľadal som celý dom. Teba nikde... Nuž som si pomyslel, že fa odvliekli. A ten výstrel... Bál som sa o teba, hrozne...

— No už som tu, tak sa už netráp, starký!

Ale Tomáš sa chytil za hlavu.

— Ja... ja som hľasil milíciu, že ta odvliekli. Treba to čím skôr odvolať! — skočil k telefónu a nervózne vykručal čísla.

— Haló! Haló... milícia? Haló... Dajte mi veliteľa. Pán veliteľ, hlásim, že priateľ sa mi už vrátil. Pred chvíľou. Nie, sám vyšiel. Prepáčte, bola to moja povinnosť... Dejú sa tu také čudné veci... Nie, to je vaša povinnosť... A keby sa bolo naozaj stalo nestastie...

Rafael pristúpil k aparátu a vzal slúchadlo Tomášovi z rúk.

— Haló! Súdruh veliteľ! Tu Rafael Žichoň. Prosím? No nie, môj priateľ sa právom znepokojil, — tu Rafael podrobne porozprával o príhode. — Nuž, pán veliteľ, tak sa mi vidí, že sa tu stala vražda.

— Vražda? O, to je už väčne! Dobre počúvajte, čo vám poviem: pri mŕtvole treba niekoho nechať, nehýbať ju z miesta, ale ani polohu nezmeniť. Rozumiete?

— Rozumiem, ale tu nieso mŕtvoly.

— Ako to? Nieto mŕtvoly? Ved' mi podávate hlásenie o vražde.

— No, áno... tak sa mi zdá...

— Tak sa mi zdá! Kde sa stala vražda, tam býva aj mŕtvola!

— Dakedy býva, dakedy nebýva, súdruh veliteľ. Hlásim, čo som zistil; ak myslíte, že to nestojí za reč...

— To je moja vec, čo si myslím, — odsekol veliteľ drsne. — Ale všetko sa mi to akosi nepozdáva. Najprv vás priateľ plaší, že vás uniesli, potom sa nám hľasíte a rozprávate, že kohosi zavrádili, ale mŕtvoly niet.

— Hlásim faktky...

— Nie, hľasíte svoj názor na faktky. Možno niekto buchol nosom o strom a tiekla mu krv.

Žichoň trpezlivu vysvetľoval, hoci ho veliteľova nedôvera poburovala:

— Pán veliteľ! Kto si na mňa vystrelil. O chvíľu počul som na kraji lesa pri horári výkrik a výstrel. V lese som našiel kaluž krví... To sú faktky, holé faktky. Vysvetľujte si ich, ako sa vám páči.

— Dobre, dobre, — odvetil tamten ustato. — Ráno prídem a uvidíme.

A rázne zložil slúchadlo.

Veliteľ bezpečnosti sa zjavil veľmi zavčasu. Akiste ho mrzelo, že hlásenie bral príliš naľahko.

Rafael vyskočil z posteľ a nahádzal šaty na seba. Zopakoval veliteľovi, čo mu už včera hľasil a vyšli spolu. Onedľho našiel miesto, kde Rafael preskočil plot a vošiel do lesa, ale tam sa stopy skončili. Čo ako sa namáhal, nič nenašli.

Veliteľa vec aj zaujala, aj sa mu nepozdávala. Unos, pri ktorom nikoho neuniesli, vražda, pri ktorej nebolo obete... Jednako usilovne pátral po akejkoľvek malíčkosti, ktorá by mu záhadu aspoň trochu vysvetlila.

Rafael sa pamätał, že krvavú kalužu našiel pod vysokou jedľou. Nuž poprezerali ihličie okolo všetkých jedľí nabližku. Napokon sa znechutený veliteľ vrátil k Rafaelovi.

— Nechajme to tak. Tu nič nenájdeme. Akiste sa vám to v noci len zdalo...

— Pán veliteľ, ja to nájdem. Ja musím nájsť to miesto!

— No teda hodne zdaru! Mňa už nohy rozboleli, trochu si oddýchnem.

Oprel sa o strom a vytiahol kožené puzdro, vrchovato napchané cigaretami.

Vtom Rafael pozrel na horáreň, strhol sa a prudko sa zvrtol k veliteľovi.

— Tu je to, súdruh veliteľ, tu je to! Opierate sa o ten strom. Pozrite, včera, keď som zhasil baterku a pozrel som na horáreň — už osvetlenú — prvé okno sprava tak isto pretína uhlopriečka, hen ten mládnik — stromček. Hoci som si to vtedy iba povedome všimol, teraz sa jasne rozpamäťuviem.

Veliteľ pozrel trošku živšie.

— Ako to — uhlopriečka?

— Nuž tak. Uhlopriečka. Vidíte ten nachýlený stromec? Tamto tú mladú briezku? Keď sa na ňu dívate odtiaľto, siahaj od ľavého dolného rohu okna po pravý horný. Pravda? No a včera večer sa mi tak isto pretína ten stromec na osvetlenom okne. Jasné — díval som sa teda z tohto miesta.

— Hm, hm, to by súhlasilo, — zahudral veliteľ.

— No tak sem s tou krvou!

Rafael natešený, že našiel miesto, v prvej chvíli aj pozabudol, čo vlastne hľadal. Teraz pozorne obišiel strom a keď poznope pozrel na veliteľa, tváru mu od údivu až pobilela.

Krv nenašiel.

Pod stromom všade hladká vrstva hrdzavého ihličia.

Krv nikde.

MANFRED
ARNDT

IMPUNGU - PAN LESA

Rozložili sme si tábor na okraji pralesa, ktorý predeľuje rieka Muni na západnom pobreží Afriky. V našej malej spoločnosti bol poľovník na dravú zver Serro, ktorý pochádzal z bosenskej horskej dedinky, a štyria domorodci. Ich vodec Mtambo mal meno smelého bojovníka. Svedčili o tom aj početné jazvy na jeho prsiach a nohách.

Serro sa už šesť rokov potkal v horách a nevzeral na chýrneho poľovníka. Nebol ani veľký, ani atletickej postavy, bol skôr malý a chudý. Ale vedel svoju birminghamskou puškou majstrovský narábať a bol až zúrivo smelý. Ja som nebol ani skúsený, ani som nebol ozajstný, väšnivým poľovníkom dravej zveri. Prišiel som sem iba z poverenia mojich novín v Brüsseli, ktoré si cheeli senzačnými zprávami o povestnej oblude v pralesoch zvýšiť počet čitateľov bezmála na milión. Séfredaktor našich novín, monsieur Chaignard sa niekde dočítal, že bádateľ, zvaný Trebille, v kraji, v ktorom som práve bol, údajne videl obrovskú lesnú obludu, ktorá súč napoly človek, napoly zviera, napľňala domorodcov hrôzou. Obľúda všetkým nástrahám nesmierne šikovne vyhýbala, čo nasvedčovalo, že zviera prevyšuje „inteligenciu“ ostatné.

Mtambo hľadal konáre — sucháre do zhasinajúceho ohňa. Plameň jasne vyšľahol. Serro sedel so skriženými rukami, pravý lakť opretý o koleno a zamyslene hľadel do nepreniknutelnej tmy pralesa, z ktorého sa z času na čas ozývali škreky kočkodanov a papagájov.

Zrazu zaznelo z hľbky džungle zachŕpnuté „khe, khe“ a potom rachotivo zhrmelo. Či sa azda priblížovala búrka? Pozrel som na Serra.

Tvár, ruky, celé telo mal akoby vymenené. V očiach krajné napätie, zdalo sa mi že dokonca aj trocha strachu. Pravou rukou chytil pušku. Skrčil nohy ako divá mačka, ktorá pred nepriateľom vkladá celú silu do skoku. Že by sa bol Serro báť?

— Impungu — pán lesa, — šepkal a schytil fažkú birminghamu, ktorá sa hlaveň a pažbu.

Mtambo sa vedľa mňa doslovne schúli.

— Impungu, — zastenal. Černosi sa chveli a túli jeden k druhému.

Prihovoril som sa poľovníkovi dravej zveri a opýtal som sa ho, či naozaj jestvuje onen povestný „Impungu“.

Serro sprvotí vôbec neopovedal na moju otázku. Sedel ešte napäto a len pomaly-pomaličky sa spätmätával a nevrlo pozrel na mňa malými pichlavými očkami.

— To, čo ste práve počuli, bol varovný hlas Impungov — pána lesov. Nikdy som ho neuzrel, iba som o ňom počul, pokiaľ sa černosi vôbec opovážili vysloviť jeho meno. Ved' vidite, sám Mtambo ten najchrabrejší z nich, zmeravie od strachu, keď ho počuje.

Poľovník si pripálil na fajku.

— Impungu, — povedal a vypustil oblak dymu proti jasnému plameňu, — je sice opicou, i keď podľa údajov černochov oveľa väčšou ako gorila enego, ktorú som už sám bol skolil, Domorodec, čo tvrdia že Impunga už videli, mi ho líčili ako priam diabolskú zmes človeka a zvieraťa. Podľa nich má dvanásť stôp, hustú hrivu nad hlboko umiestnenými očami, vražedný chrup a mohutné svalnaté telo.

Serro ukázal rukou na Mtambu, ktorý zatiaľ zaspal.

— Tento černoch prisahal, že už jeho starý otec videl Impunga. Ale ja neverím, že je taký starý. Neverím, že by taká obrovská opica mohla mať viac ako dvadsať rokov. Mtambu starý otec vráví, že Impungu svojou nesmiernou silou hravo zabije každé zviera v pralese, aj to najväčšie. Vraj starý otec — tak rozprával Mtambo — bol raz očitým svedkom boja mebzi Impungom a obrovským krokodílom. Impungu si totiž prišiel ukončiť smäd na breh rieky Muni. Vtom sa vynoril ohromitánsky krokodíl a schmatol Impungu za labu. Ten vyskočil ani blesk, hrozitánskymi labami roztrhal krokodílovi papuľu, vytiahol mrečinu na breh a tam ho obrovskými pásťami priam rozgniaivil.

Netvrdím, že bolo všetko tak, ako som rozprával. Ved' černosi majú bohatšiu fantáziu ako románopisci. Ale vaši čitatelia v Brüsseli vám budú za také zprávy povdáčení.

— Monsieur Serro, — odpovedal som urazene — moja reportérská ctibažnosť má na vašu provokáciu iba jednu odpoveď: podte, zajtra sa mnou pohľadať toho tajemného Impunga! Chcem svojim čitateľom aj tento raz podať pravdivé zprávy.

Od onoho večera čo som vyzval Serra aby hľadal so mnou Impunga, prešlo vyše deväť mesiacov, presne 276 dní, za ten čas som Impunga nevidel, hoci sme mu boli ustanovené za pätami. Iba Impungov „byť“ som za tých deväť mesiacov niekoľko ráz videl. Totiž Mtambo, ktorého sme dlho museli prehovárať, kym privolil a nás sprevaďal na poľovku za pánom lesa, a Serro boli presvedčení, že Impungu zvyčajne býva v mohut-

nom strome pri rieke Muni, na tri míle v priamej línií východne od nášho táborka.

Pri henbe za Impungom som vynaložil úsilie, ktoré už nemalo nič spoločného s mojou reportérskou úlohou. Pochytala ma priam poľovnícka horúčka. V mczgu sa mi usadila akoby fixná myšienka. „Musiš Impunga nájsť. Musiš!“

A našiel som ho. Na dvestosiedemdesiaty siedmy deň môjho putovania pralesmi pri rieke Muni.

Za septembrových ránažsich zôr tiahli sme — Serro, Mtambo a ja (traja ostatní černoši nás už dávno boli opustili) opäť do pralesa. Šli sme tou istou cestou, čo nás mala zaviesť k Impungovi a predsa nás nikdy ta nezaviedla...

Hústina sa končila pred malou vyvýšeninou a ustúpila čistinke porastenej nevysokou trávou. Na druhej strane vo vzdialosti dvesto krokov týčil sa onen mohutný strom, čo bol podľa Serra a Mtamba Impungovým hlavným sídlom.

Andrey Sládkovič

Z „MARÍNY“

Možno mi twojich úst sa odriecknut,
Možno mi ruky nedostať,
Možno mi v dial'ky žial'ne utieknut,
Možno mi nemilým ostať,
Možno mi ústam smädom umierat,
Možno mi žialiť v samote,
Možno mi život v púšťach zavierať,
Možno mi nežiť v živote,
Možno mi seba samého zhubit:
Nemožno mi ľa nel'úbit!

rých sa veru nedalo ujsť, hádzal gorilu z boka na bok. Napokon ho s vísazným krikom vyzdvihol nad hlavu a šmaril divo sa trepajúceho, žalostne skuvajúceho ensegu hroznou silou na zem...

Niekto ma tvrdo a vzrušene chytil za plece. Serro sa ku mne naklonil a trhne chripl: — Chytro, treba sa nám ponáhľať. Teraz Impungu nedáva pozor. Nezbadá nás. Každá sekunda je drahá.

Keby ste sa ma dnes opýtali, ako som mohol tak chytro konáť, nevedel by som vám presvedčivo odpovedať. Bolo to napoly v podvedomí, ako u zvierat, čo chce zabíjať, ale prítom ešte nezabudlo na vlastnú bezpečnosť. A tak som využil malú vyvýšeninu ako kryt a plazil som sa poza Serra dopredu. Mtambe za mnou. Keď sme boli pričupení k zemi, zakrývala nám vysoká tráva výhľad na bojisko, kde zápasili ľudoopi. Keď sme sa priblížili k miestu asi na osemdesať metrov, Impungu zareval divšie a hroznejšie ako prv. Ensego zmíkol.

Potom zalamozili konáre a vzápäť zaduneli tupé údery. Ešte štyridsať krokov... Preboha, či Serro zblaznel? Odrazu sa vzpriamil, hodil, sa dopredu a hľadel so skrivenou čihajúcou, tvárou ta, odkaľ prichádzali údery. — Ach, — počul som ho šepkať ani spochabeného, — imam te sad, ty si moje, Impungu! (Teraz fa mám, si môj, Impungu).

Videl som ako Serro — prudko priložil birminghamku k plecu a chytro — až prichytre — stiahol spušť. Za ostrým výstrelem z tažkej pušky ihneď sa ozval hrozný rev. Zabudol som v tej chvíli na kryt, vyskočil som a čo som videl: Impungu sotva štyridsať krokov od nás sa nemotorné krútil sem a tam, v pravej ruke mal vetyl hrubú ako mládnik — stromček, ľavá sa mu meravo opálala a z ramena mu tiekla krv. Chvíľu sa na nás obrovská opica veľmi začudovane dívala. Potom začala tak jačať, že nám zamíral špik v kostiach.

Videl som, ako Serro znova zdvihol birminghamku do výšky tváre. Ruky, plecia, celý sa triasol v bojovej horúčke. Zložil zbraň a stenal. Serro ten najslávnejší poľovník medzi riekami Muni a Gabon stratil nervy, keď videl, že jeho prvý výstrel nezabil Impunga...

Impungu opäť zreval, nie však na výstrahu, lež reval zlostne, plný nenávisti, krvilačný. Pán lesa bol pripravený bojať s nami na život a smrť. Nedávno vrazil, ešte mal pri nohách krvavé, reztrhané ensegovo telo...

Akoby mi bolo niečo kázalo, šiel som ku gorile. Krôčik za krôčikom, neuvážne, ale bdelo.

— Ešte dvadsať krokov, — signalizoval mi mozog... — Chod' k nemu... ďalej... bližšie... musí hned padnúť... keď ho trafiš... ináč si stratený...

Obrovský ľudoop zalamol končistú, nad čelom dlhými škutinami porastenú hlavu dozadu a nashiroke otvoril papuľu, z ktorej mu vytíčali ohromné očné zuby. Z hrudla sa mu vydral nový strašný výkrik...

Teraz sa ku mne Impungu pritackal. S čertovskou zlosou sa na mňa díval tmavými očkami spod hustého obočia.

— Ešta desať krokov, — signalizoval mi mozog. — Teraz strieľaj... Nie, nestrieľaj ešte... Neprenáhlis... Ak ho smrteľne nezasiahneš, si stratený...

Impungu akoby vyrástol. Rástol, rástol predo mnou ako bralo. Hriva mu tancovala hore-dolu... Keby len tak nereval. Som ako chromý. Zbraň mi oťažela v rukách ani olovo.

Impungu stál pri mne, skoro sa ma dotkol. Zrazu schytal moju pušku, strhol ju k sebe, vopchal si hlaveň do obrovskej papule a zlostne ju hrýzol. Akoby mi neviditeľná sila bola viedla ukazovák na kohútik. Pritisol som. Krik, stenanie, ľudsky žalostné, otriasajúce...

Tmavé bralo mi zmizlo spred očí. Dva kroky predo mnou ležal Impungu — pravá laba zarytá do trávy, močné ľefuste na zemi lesa, ktorého bol pánum. Zabil som Impungu.

Serro sa ku mne privliekol. Šiel, akoby niesol fažké bremeno. — Vy ste malí viacej šťastia. Gratulujem Vám, — povedal zarmúcene.

Položil som Serrovi ruku na plece a díval som sa mu do závistlivých očí:

— Serro, starý môj kamarát, dnes som mal ja viacej šťastia, ale už zajtra...

Serro unavene hodil — rukou, — Netreba slov. Pero. Viem, že to dobre myslíte, Impungu je mŕtvy. Nezabil som ho ja, ale vy. Zajtrajší deň bude bez Impunga a preto ja tu už nemám čo hľadať. Vrátim sa do Leopoldvillu a predám sa ako vodeca nejakému bádateľovi.

Kožušinu z Impunga som po svojom návrate daroval brüsselskému múzeu. Azda budú čitateľa zaujímať presné Impungove miery: bol od hlavy po päty 2,03 m vysoký, od pleca po plece meral 1,25 m, horné laby mal 1,35 m dlhé, dolné končiny po pätu merali 93 cm.

— Jedenáčich, pracujú v hore. Tak čo, našli ste? Presvedčili ste sa konečne?

— Presvedčil som sa, že ste si včera vypili o káštek viac.

Tomáš nedôverčivo pozrel na Rafaela. Velič nebol priam jemný chlap, to je pravda. Bol však súci, spoľahlivý a hoci nebol ani Sherlockom Holmesom, ani Natom Pinkertonom, svedomite si plnil povinnosti a dbal na poriadok vo svojom obvode.

Gruza však iba rukou máchol, akoby chcel zahnať spomienku na včerajší večer, a uprene sa zahľadel na svoje zarosené topánky.

— Prisahám vám, veliteľ, — Tomáš obradne zdvihol ruku, — že sme včera ani káštekom...

Veľmi ho však zarazilo, že nič nenašli a sám by bol zapochyboval o príhodach včerajšej noci, nebyť prestrelenej okennej tabule. Nuž prerusil sám seba srdečným pozvaním:

— Našli — nenašli, to nie je v tejto chvíli to najdôležitejšie. Premokli ste, treba sa vám zohriať, aby ste nepoprechladali. Jánová prichystala riaňaky.

Len čo veliteľ s bicyklom zmizol za zákrutou, Tomáš sa vrátil na verandu. Chytil Rafaela za plece a chcel mu pozrieť do očí.

— Rafael, povedz, čo to všetko znamená?

Žichoň odvrátil hlavu.

— Povedz, Rafael, prečo...

— Daj mi svätý pokoj s tým: „Povedz, povedz!“ Ako to môžem ja vedieť lepšie než ty? Som tu sotva pár hodín...

Gruza sa ovládol. Sadol si na pletené kreslo pri stoliku.

— Včera som ti rozprával o záhadách, ktoré sa tu začali asi pred mesiacom. Počkaj, poviem ti celkom presne, — chvíľu v duchu preratával, áno, pred siedmimi týždňami vykopali tu v záhrade mifvolu bývalého majiteľa týchto lesov, baróna von Stromberga, a vyzliekli do naha. Oblek rozhrali na frantorce.

— Roztrhal?

— No, skôr rozpárali. Každý šviček.

— Aha! Rozpárali..

— Čo hovoríš?

— Nič, len tak.

— Potom, keď som bol dva dni preč, ktosi rozbrazil písomný stôl v mojej pracovni. Na kúštičky — každú doštičku osve. Ani Jánová, ani Trúda — ona tu dakedy aj spáva — nič nepočuli. Ba stalo sa, že sa ktosi prechádzal po dome v noci, aj keď som ja bol doma, ale len čo som trochu zašramomil, hned bez stopy zmizol, akoby sa bol rozplynul... Povedal som „bez stopy“, ale to nie ja pravda. Vždy zostala pamiatka po takej návštive: obraz zvesený zo steny, rozpárané a vypitvane kreslo, poodťahované náradie. Z kuchyne je vchod do pivničky, Jánová — ani za svet nechcela spávať v izbe, ale len a len v kuchyni — ktorojši noci vyniesli ju vedno s posteľou a v pivnici poprevrácali všetko hore nohami, až po betón rozhrabali piesok, v ktorom si Jánová drží zeleninu. Jánová sa odvtedy modlí deviatníky a ja... ja som celkom stratil hlavu.

Na list, aby som horáreň na istý čas opustil, som doteraz neodpovedal. Tebe som ešte predtým písal, aby si prišiel... Prišiel si.

Tomáš vstal, zastal pred Rafaelom a rukami sa oprel o stolík.

— Včerajší útok na teba prevyšuje už všetko, lebo to bol atentát, Rafael... Usúdil som, že nemám práva vystavovať fa nebezpečenstvu. Načo? čo tým docielim? Lepšie ustúpiť. Vráť sa domov. Chcú, aby som na týždeň odšiel do mesta... Dobre. Pôjdem, potom sa vrátim a všetko sa urovná. Len mi, prosím ta, odpusť, že som ťa tak neopatrne, bez uvážania sem volal.

Rafaelovi pohrával úsmev okolo úst.

— Nie, milý môj, ja neodidem. Neviem, kto a neviem, čo chceš od teba, ba vlastne teraz už od nás — ale neodidem. Iba... Iba ak chceš od nich tie... peniaze?

Tomášovi vystúpil na tvár rumenec.

— Rafael! Dobre vieš, že som ťa zavolať, lebo som chcel príť tým záhadám na koreň. No tu ide podistým o hodne vysokú stávku, keď sa toľme namáhajú. A kto vie, či som ťa nevolal z egoistických pohnutok... že by sme z toho mohli mať obaja úžitok. Iba na to, žeby som ustúpil, som všobec nepomyslel. No teraz, po včerajšku — sa vzdávam. Neciem riskoval. Viem, že sami si neporadíme.

— Odskial vieš?

— Odskial? — Tomáš vystrúhol vyjavenu tvárou.

— Odskial! Ved je to nad slinco jasnejšie! Ich je tu plno, ohrozujú nás z každej strany, v každej chvíli... Kto vie, či ma aj teraz nemá na muške nejaký bandita, či aj do teba nechystá dávkuv olova? Nás poznajú, majú z nás znamenité terče a my habkáme ako slepči. Nerovné šance...

— Zabúdaš, že horšie šance má vždy zločinec. Jeho vec je nespravidlivá a už to zmenšuje jeho šance na víťazstvo. A okrem toho myslíš, že sme už urobili všetko, čo je v našej moci, aby sme vyhráli túto hru?

— Nie, — odvetil Tomáš a uštipačne sa usmial.

— Ešte sme sa nedali zabíť.

— Načo ten posmech? Iba ak... — Rafael chvíľu uvažoval. — Spomenul si, že ti ponúkli tisíc dolárov? Pekná sumička... To ti navrhli, keď som ja už bol na ceste k tebe. Medzitým si si možno vec rozmyslel. Pohodlnejšie je dostať na dlan tisíc dolárov, ako bojať s podkutým a mocným sú-

perom, a to ešte neznámym. Ak si sa takto rozhodol, nechcem ti krížif plány.

— Prestaň!

— Prepáč. Ak si nemieniš vziať tie peniaze, potom nerozumiem, načo by si odchádzal do mesta a ako to napokon vysvetliš svojim predstaveným?

— Upovedomím milicu alebo vojsko... Nech si aj oni poturbujú hlavy. Co nás po tom? Načo by sme riskovali životy?

— Aj po dnešku by si sa ešte chcel dovolávať milicu? Videl si, ako veliteľ krútil hlavou? Len nad výstrelem sa pozastavil, ale aj o ňom sa vyslovil, že to mohla byť náhoda, guľka, len tak — do vzduchu.

— Tým lepšie pre nás. Odídeme. Tamtí urobia, čo chcú, a nechajú nás na pokoji.

Rafael zavrtel hlavou.

— Neverím, že by si naozaj takto zmýšľal. Tebe ide len o mňa, Tomáš. Pravda? Nuž, aby si vedel: ja vôbec nepomýšľam odťať odísť. Naopak — chcem tu zostať. A musím... my musíme rozlúštiť túto záhadu. A ešte jedno, bezpečnosti sa nemôžeme dovolávať skôr, kým nebudem mať hmatateľné dôkazy. Uvažuj trochu: povedzme, že nám tvoji predstavení uveria a pošú sem niekoho strážiť horáreň, kým budeš preč, ale vtedy celkom iste aj naši protivníci upustia od svojich zámerov. Nie, tak sa pokoja nedočkaš.

Tomáš chcel ešte oporovať, ale v tej chvíli ako bohyňa pomsty pritrielila na verandu Jánová. V pravej ruke držala veľkého jarabého kohútka a máchala ním ako voják zástavou.

— To sa svedčí — vykrikla — Svedčí sa to! Také poriadky sú teraz u nich! Tolké svety som sem neboráka pratala, aby tu skapal? Za psou búdou ležal, takto doriadený! A vedľ bol z neho rúči kohút! Myslela som, že ho pes zadrol, ale

T. STAROSTECKI

NEBEZPEČNÉ PÁSMO

Č 2

Y ROMÁN

nie, vedľ má koňku odseknutú, či odšklnutú, inak je celý, a pes by ho bol rozdriapal. Vidia?

Kým Tomáš nasrdenú ženu ako-tak uspokojil, Rafael zmizol z verandy. Pri obebe poprosil Tomáša, aby mu požičal motorku. Chce ísť do mesta. Najskôr o hodinu sa vráti.

— Vezmi si, ja ju nepotrebujem.

Do mesta bol skok — zo dvanaásť kilometrov. Tomášov skvelý Hartley by bol na dúšok zhľtol tú vzdialenosť keby...

„Keby“, čo skrížilo Rafaelovi cestu, malo zlatistoplavé vlasy, vzdúšne letné kvetované šaty a pravdaže — veľké modré oči.

Práve uháňal asfaltkou cez Starú Ves do mesta Z. Prostred dedinu sa cesta rozdeľovala vo dve strany a Rafael zaváhal... Doprava, či doľava? Zastavil motorku a bezradne sa obzeral. Smerovka tam sice bola, ale ešte z vojny so všakovými vojenskými krycím číslami a znakami.

Na ceste ani živej duše, iba trochu poníže väčšia budova z červených tehál a s hodným nápisom na priečeli SKOLA. Ale Rafaela ani tak nezaujal nápis. Na tmavočervenom úzadí steny sa jerabeli kvetované šaty, ružová tvárička vo vencu zlatých vlasov... a modré oči... Nie, nezveličujme. Oči odťiaľ nevideli.

— Prepáčte, prosím, kde sa ide do Z?

Modrooké dievča — istotne je to dievča, pomyslel si Rafael — naň letmo pozrelo, ľahko kívlo rukou a odvetilo:

— Vŕavo!

— Ďakujem. A za dedinou už nebudú ďalšie križovatky? Obávam sa, že zablúdim.

— Nie, nebudú, — odvetila chladne.

Chvíľa trápneho ticha. Dievča vstalo, akoby chcelo odísť. Už? — zlakol sa Rafael a napochytre zhľadal v mysli dajakú zámenku, aby ju ešte zdržal.

— Ďakujem... A... neboli by ste taká láskavá napojuť smädného pocestného? Odpusťte, že vás unúvam, ale strašne ma smädi. Prosil by som si pohári vody.

Prekvapene naň pozrela.

— K horárnii nebude odťiať viac ako päť kilometrov... a už ste taký smädný?

Rafael sa usmial.

— Patriloby sa, aby som sa teraz začervenal. Ešte jem, že to už neviem. Keby som bol tušil, že vás stretnem — bol by som si prefarbil koňa

i číslo zmenil. Nenazdal som sa, že poznáte túto motoriku.

— O, veľmi dobre, — usmiala sa figliarsky, — inžinier Gruza tađeo často chodieva. A neraz sa aj v škole zastaví.

Bodilo ho pálčivé žihadlo žiarlivosti.

— Doúča sa?

— Zda sa mi, pane, že ste chceli vody.

— Aho, ale teraz už dákujem. Poznám iné, chutnejšie nápoje...

Nedokončil, lebo deva vbehla do chodby a z pootvorených dverí ešte zvolala:

— Do Z. sa ide doľava!

A dvere buchli za ňou. Rafael sa ešte dlho díval na ne, akoby dúfal, že sa otvorí.

— Škoda, — zašomral si. — Mal som vypíti tú vodu.

Naštartoval a odtrielil akoby ho bol víchor súkol. Sama nevedela, čo ju nutkalo, aby sa išla prejst na bicykli k horárnii. Ženy vraj sú už také — všeličo vytušia.

Jana Topolská prišla do Starej Vsi s prvým transportom osídlencov. Učiteľkou bola zo záluby. Učiteľstvo, ak to tak môžeme povedať, mala v krvi. I jej rodičia boli učiteľmi. S. Gruzom sa zoznámila hned v prvej dni a obľúbila si ho ako milého suseda. Za dlhých jesenných a zimných večerov neraz spolu besedúvali, alebo keď sa našiel niekto tretí, hrávali, starosvetský preferans. Ale živší záujem v nej nevzbudil. Až dnes tento jeho priateľ... Ten sa jej zdal taký zaujímavý. Vedela, že príde, lebo jej to bol Tomáš spominal.

Pomaly sa viesla krajom asfaltky, keď odrazu začula za sebou vrčať silný motor. Zlakla sa.

„Ešte sa bude nazdávať, že som sem vyšla preto, aby som sa s ním stretla. Chlapí sú takí namyslení...“

Aby tomu vyhla, prudko zabočila do hory. V húštine počká, kým motorka prejde — potom sa pokojne vráti domov.

Rafael na spiatočnej ceste z mesta vypol pred školou plyn a usilovne vyzeral, či sa niekde nemihnu kvetované šaty alebo zlaté kučery. Ale nič z toho, po čom túžil, neuzrel.

Ked nie, tak nie. Sklamaný pridal plyn a vyfrkol z dediny. Hned za dedinou sa začínales Rafael do vpáli na plnom plyne.

Eh! Motor húdol svoju pieseň, vietor fal do pŕs, šláhal do očí. Oči zašli slzami. Naraz hmlisto zbadal ďaleko pred sebou v úzadí tmavozelených smrekov pestrú bodku. Kto si ide na bicykli. Kto? Ona! Určite!

Skôr ako si to stihol jasne uvedomiť, zmizla mu za zákrutou. Vzal zatáčku plným plynom. A za ňou — nikoho! Prázdný pás asfaltu z oboch strán lemovaný hustým lesom. Nikde nikoho. Ale vedľa ňom zároveň vydierať západ.

Rafael prudko zabrzdil, spomalil rýchlosť, chcel sa poobzerať.

Križom ponad cestou, po celej šírke bol na tiahnutý tenký oceľový drôt. Nedalo sa mu vyhnúť, neviditeľná sila ho vyškibla zo sedla. Vyletel vysokým oblúkom a celou vágou druzgol na asfalt. Pred očami mu zavírili farbisté bodky, kolieska a hviezdičky... A vzápäť tma, hlboké ticho...

Jane sa v zeleni kŕikov mihol jazdec, motor prudko zavráčal a razom akoby usekol — stichol. Ale hned nato jej daťahol do očí tupý dutý odzv.

— A ticho.

— „Co sa stalo? — pomysela si. — Vedľ nemohol tak prud

dunajské eseje

RUŽOVÉ PRSTY SÚMRAKU ZATIAHLI AKSAMITOVÚ OPO-
NU NOCI. RUŽENCE HVIEZD, ČAŽKÉ AKO STRAPCE HROZNA,
ODVISLI NAD RIEKOU. RIEKA SPÍ. SPÍ V HĽBKE NOCI. A
ROZPRÁVA ZO SNA: O ČOM — ČÍTAJ ĎALEJ.

rozpráva

dieťaťom vily Čiernych hôr. Krstným otcom mi je starý Brig a Breg. A schovarwaldské súdičky obdarovali ma sou po matke a predpovedali dlhú cestu životom. noď, malá modrooká Donau, čaká ťa päťtýždňová cesta cez krajín, cez polia a mestá. Čaká ťa dvetisíc kilometrov, kym vená a plná dojmov dôjdeš do objatia Čierneho mora.“ a som ťla.

Čierneho mora. Dobre. Ale ja túžim po sladkom Antlantiku. dem vám cez rozum. Hľa, poniže Donaueschingenu pod vŕami divokého Jura stratím sa pod zemou. A keď sa o niekol' objavím vašim očiam, budem mať svoje tajomstvo: poplyniem ého oceánu. Tam, pod zemou spojila som sa so sestrou Aache jem do Rýna a s Rýnom do Atlantiku.

ej, lebo som rieka. Na moju počesť rozžihajú sa svetlá veľkoukom zadumaní mávajú mi na pozdrav.

cesto valčíkov. Hrdé paláce, refaze lámp na pobreží hojdá sa

vojice milencov stúlených nad bariérmi Donauplatzu, šepká

Srdce básnikov chveje sa dojatím, keď mi vlasy zlatí purpu-

alej, lebo som rieka.

bom štvorhranného hradu. Bratislava. Poznám ju dôverne osvetské uličky pod Hradom i nové štvrti v Rači, jej vinočernooké devy. Obtočená sladkým vinohradom a refazmi Manskými modrými očami, mesto básnikov a vína.

hoch Bratislavu ležal spupný rímsky tábor. 400 rokov slúžila

ja som ich plte a bárky, dopravovala ich výbojných vojakov.

ni ma poznali Gréci. Herodotus spomína ma v nejednom svo-

tak som sa vtedy volala) plavia sa grécki plavci až po „Želez-

po Nile najdlhšou známu riekou sveta, Rimanom sa moje

lo — premenovali si ma na Danubius, a terajší bratislavča-

jú:

, číra voda,

vča škoda...“

lavských viechach a vináričkách pri dobrom bratislavskom

vzklíči na moju počesť.

ov spustli moje brehy. Museli prísť nemeckí križiaci, aby ma

10 tisíc ich bolo a 10 tisíc jazdcov plávalo vtedy od Schvarc-

Euxinus.

plyniam v priestore i čase, lebo som rieka. Čaká ma mesto

a ešte ohnivejších žien, perla Dunaja — Budapešť. A Ze-

pol, Izmail.

omínam. Na tichých rybárov v maďarských púšťach i v ru-

la osamelé bárky i ťažké parníky z komárňanských lodeníc.

dobrodruhov a vodných pirátov, ktorí nemilosrdne lúpili

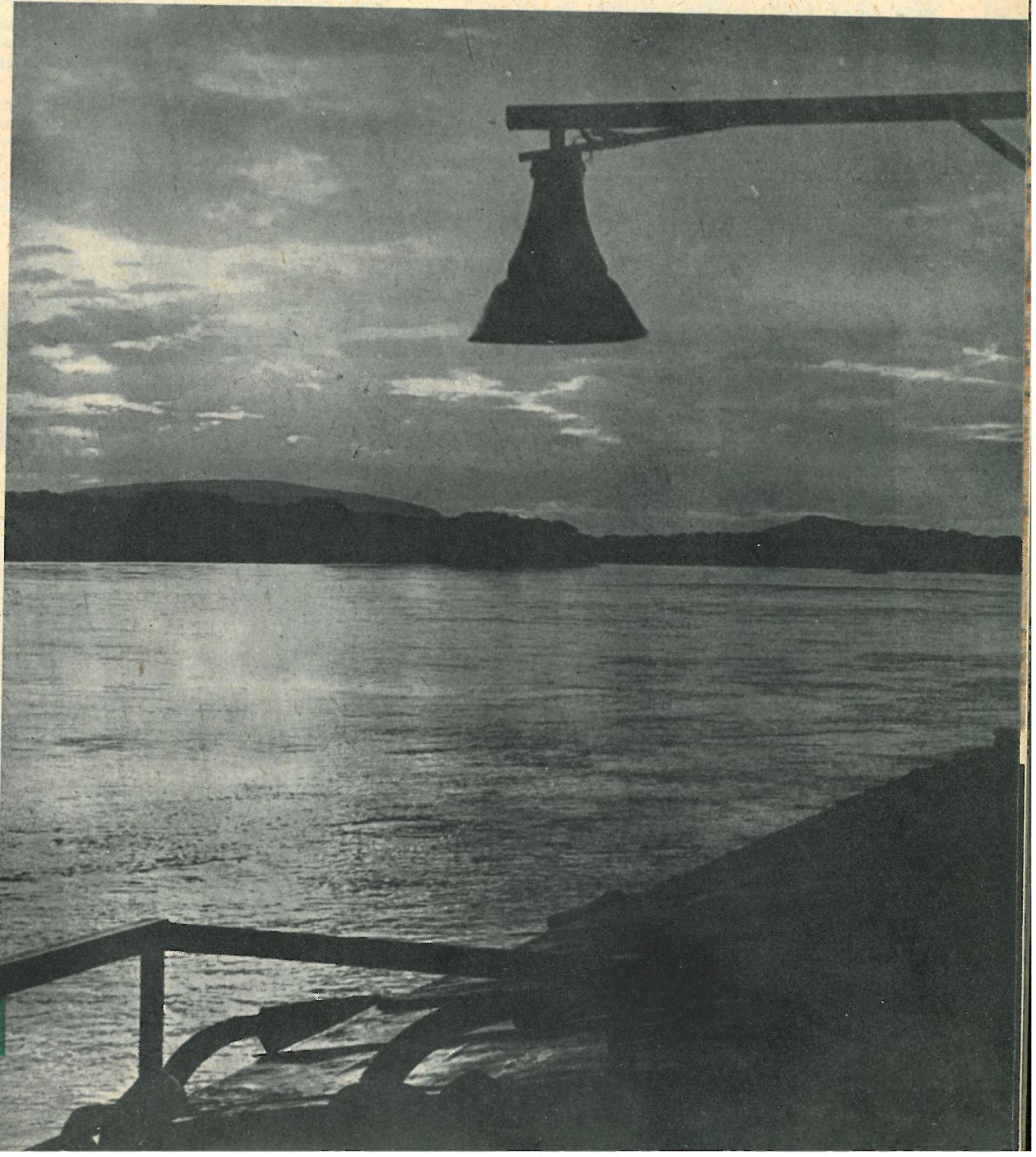
le aj na dunajských gálejníkov zvaných waserschub, ktorí

hali plte z južných prístavov k brehom Austrije.

na prvé parníky — také smiešne a dymiacie — na Karolínu,

Jahanna Babistu. Drevo, rudy, uhlie prevážali zo severu na

vocie, hrozienska, citróny, perzské koberce, hodváb...

JURAJ ZLATŇANSKÝ

VŘÍŠI MÁGŮ

NEDÁVNO SE UKÁZAL V ZÁPADONĚMECKÉM TISKU SENSAČNÍ ČLÁNEK: „MUŽ, KTERÝ VIDÍ SVÝMI PRSTY“. MÁG PORÁŽÍ KRIMINALISTY! SENSAČE V KOLÍNSKÉ TELEVISI! BÍLÝ „GURU“ MĚL BYT ODHALEN. ALE DOPADLO TO DOCELA JINAK!

Muž s vidicími prsty vyhrál svou partii. Jeho prsty vidí lépe než oči mnohých lidí... Diváci televize sledovali doposud nejzajímavější vysílání, zažili triumf velikého jasnovidce.

Co se vlastně přihodilo?

Před televizní kamerou vystupoval asi pětadvacetiletý obrázený muž. Je Holanďanem jako jeho „velký kolega“ Croiset. Představil se jako Chandu, mezinárodní mentalista. Přirozeně se jmenuje ve skutečnosti jinak, ale to nemá s věcí nic společného. Nás více zajímá, co tento pán všecko dělá, když před nepodplatitelnou televizní kamerou v přítomnosti dozorčí komise dokazoval, že vidí svými prsty. Aby nevzniklo nedorozumění: slepsi čtou svými prsty, ovládají-li slepecké písmo. Ale pan Chandu měl svými prsty vidět jako normálníma očima.

Co všechno viděli diváci na obrazovce?

Nejprve zlepili Chanduovi oči kotoučem tvárlivé hmoty-plasteliny — v podobě malých talířků. Přesto si sám převázal oči nejprve černou a pak ještě dlouhou bílou páskou. Ale to ještě nebylo vše: komise mu ovázala kolem hlavy velký ubrus. Přirozeně se to všecko provádělo s pedantskou důkladností. Experimentátor pak vyhlížel jako těze raněný s neumělým provisorním obvazem.

Ale všechna tato opatření, ačkoliv mu ubrus překrýval i špičku nosu, nepovažoval pan Chandu za dostatečná. Chtěl přesvědčit nejzavilejšího skeptika, že nepotřebuje k vidění oči, protože vidí svými prsty. Je prý své mezinárodní pověsti povinen učinit všechna opatření, aby zabránil jakémukoliv podezření. Proto požádal dohlížitele, aby mu přidrželi pod nosem malé kapesní zrcátko, které leželo na stole. Jaký to mělo účel? Chtěl dokázat, že mu po stranách nosu nezůstala štěrbina, kterou by přece mohl něco spatřit. Je známo, že můžeme velmi mnoho vidět nejen malou klíčovou dírkou, ale dokonce čistou cigaretovou špičkou!

Pak to začalo.

„Prosím, napište na tabulku, která leží na stole, nejaké slovo, ale zřetelně, velkými písmeny!“

Napsali mu slovo „Angst“ (strach). Pan Chandu vzal tabulku do ruky a držel ji ve výši čela. Pak ji přejel svými zázračnými prsty a nap-

sal na velkou tabuli zřetelně velkými písmeny „Angst“. Ale nejen to. Jasnozřivé ruce experimentátora dokonce napodobily tvar jednotlivých písmen!

Lidé ve studiu i tisíce diváků před televizory oněměli. Tak tedy přece jen existují zázraky! Nebo snad pan Chandu... Ale počkejme, následoval další pokus.

Panu Chanduovi předložili falešnou dvacetimarku. Jeho záhadné prsty ji chvíli přejízdely ve výšce očí a zase dole, při čemž stále měnily svou polohu. Nakonec řekl:

„To je bankovka... ale ne správná... nejsou to správné peníze... dvacet marek, ano... ale přeče ne dvacet marek... Zelená bankovka... ovšem... ale přeče tato barva... nemí prává... Celá bankovka je pouhá fotokopie, falsifikát, ano, falešný peníz! Mohu také rozetnat číslo bankovky — je to...“ A pan Chandu jmenoval šesticiferné číslo.

Všechny údaje stoprocentně souhlasily. Dokonce číslo falešné bankovky a barvu jeho prsty „viděly“. Televizní diváci měli opravdu důvod k obdivu.

Pak předložili Chanduovi studentskou legitimaci a jeden řidičský průkaz. Samozřejmě po několika minutách přečetl všechno, co bylo na této pařířce napsáno a vytisklo. Jen v jediném případě viděly kouzelné prsty trochu krivě. Zmíněný studentský průkaz byl vystaven ve Vratislavě. Viděcí prsty promluvily ústy svého majitele: „Mluví se tam ponejvíce rusky.“ To ovšem nesouhlasí. „Ne, mluví se tam polsky“, prohlásil majitel průkazu. Na to záračný muž odpověděl: „Pro mne, jako pro cizince, není snadné rozetnat od sebe tyto dva jazyky.“ Ale kouzelné prsty rozpoznaly, že měla legitimace žlutou barvu. Nebylo to skutečně obdivuhodné? Co o tom psaly noviny?

Když jasnovidec se zavázal očima svými zázračnými prsty rozetnat falešnou dvacetimarku, nemohli žurnalisti a kriminální úředníci nic namítat. Odcházel potřásající hlavami.“

S jakou samozřejmostí si počínají domnělí zárační lidé rázu pana Chandu, když pozorují, že mají před sebou laiky, svědčí další chování pana Chandu.

„Přivedli jste nám tu pěkný trik,“ řekl jasnovidci jeden z členů dohlédací komise. Pan Chandu

se urazil. Před očima diváků předal komisi plastelinu i křídou — a po programu poslal pochybovači dopis.

„Prohlásil jste, že jde o nějaký trik, a v šatně jste se zmínil, že byla plastelina s křídou nějak preparována. Proto jsem vám od každého dal kousek k přezkoušení. Buďte tak laskav a sdělte mi, co jste vypátrali...“

Dopis přirozeně zůstal bez odpovědi. O něco později se v několika časopisech objevily obrázky, jak pan Chandu jede se zavázanýma očima na kole po ulici. Vedle toho stálo:

„Přislíbil tisíc marek tomu, kdo ho odhalí jako podvodníka ale doposud mu ani kriminalisti nic neprokázali.“

Kriminální komisař C. Pelz odborník na takovéto podvodníky (odhalil už několik takových telepatů), výzvu ochotně přijal a panu Chanduovi poslal tento dopis:

„Přislíbil jste odměnu 1.000 marek tomu, kdo Vás odhalí. Jsem ochoten to učinit.. Ze se mi to podaří o tom není žádné pochyby. Musím dodat, že Vám posílám toto vyzvání také proto, abych ospravedlnil své kolegy, kriminální úředníky, jež považujete za neschopné. Vaše triky odkryt.“

Jaký byl výsledek? Právě takový, jaký komisař očekával: pan Chandu couvl. Odepsal, že bude v nejbližší době mimo jiné vystupovat v Johannesburgu z Africe; tam si může pisatel slíbenou odměnu vydělat.

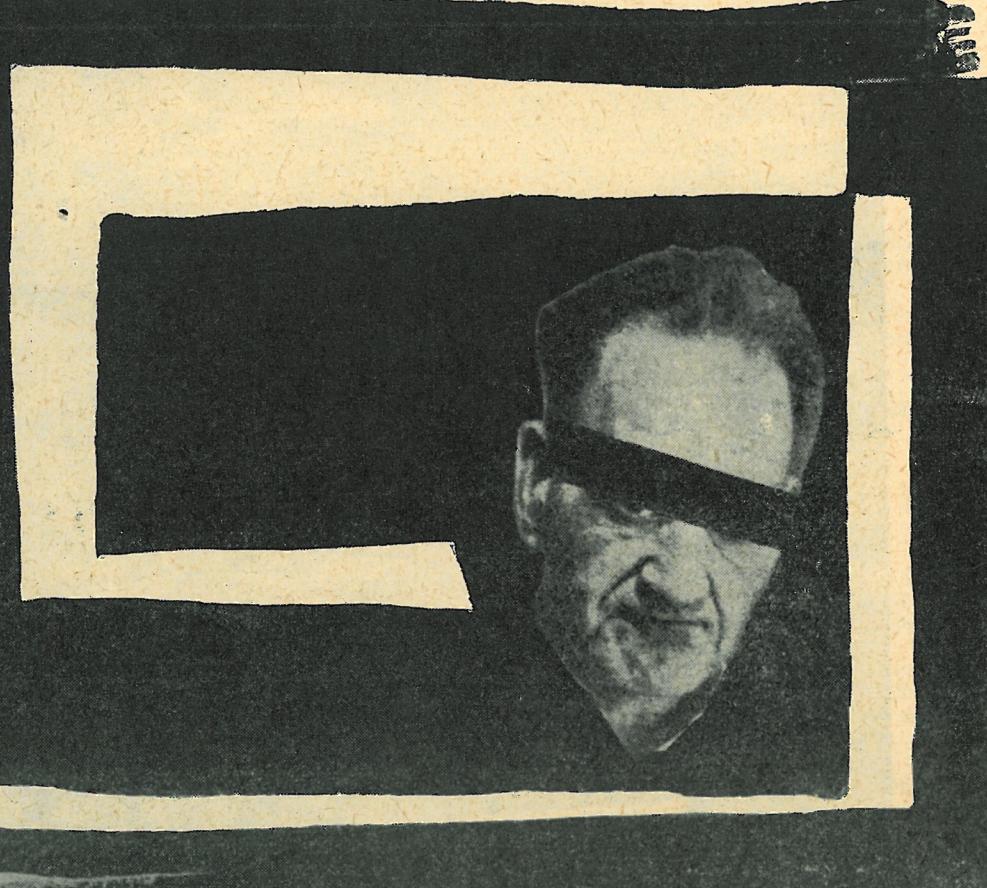
Komisař C. Pelz však pana Chandu přece jen odhalil, a to v populárně vědeckém západoněmeckém časopise Kosmos, který má již dlouhou tradici. Podstatnou část článku otiskujeme:

„Náš „jasnovidec“ samozřejmě — přes všechna opatření — musel nakonec vidět to, co potřeboval. Zavázané oči pro něho nebyly překážkou. Dívali jste se už někdy klíčovou dírkou nebo čistou špičkou na cigarety? Ne? Pak to laskavě zkuste a budete překvapeni, co všechno lze cigaretovou špičkou vidět, držíme-li ji těsně u oka. Této zkušenosti mnozí „jasnovideci“ bohatě využívají. Vše, čeho používají k tomu, aby vyřadili použití očí, pásky, leukoplastu, plastelinu, je samozřejmě docela bezvadné. Mohou to klidně dát komukoliv překouset. Mohou si také dát zavázat oči cizími osobami. Každý takový záračný muž si už doveze vytvořit podél nosu zcela nepatrné štěrbiny, aby mohl svých očí používat. Před vystoupením si tito lidé potírají okolí očí pudrem barvy kůže. To má za následek, že se v této místech přitisknuté látky, plastelina nebo leukoplastu, dají snadno oddělit. Stačí posunout tyto bandáže vhodným pohybem a hned vzniknou k vidění vhodné štěrbiny. Proto si mnozí mágové při produkci nervosně procesují vlasy. Existuje dokonce celá řada knih, zejména v angličtině, kde jsou otištěny návody, jak můžete se zavázat očima vidět. Studiem takových návodů se může každý v krátké době stát jasnovidcem rádu pana Chandu. Tak na příklad vydal jeden Ind jménem Sorcar kouzelnou knížku, která pojednává velmi obširně o různých materiálech, kterých je možno při jasnovidectví použít; popisuje pásky na oči, vlnu, vatu, těsto, náplasti a pod. V jiné knize téhož kouzelníka se podrobně popisuje, jak je třeba vést závity látky, aby se jediným pohybem všechno posunulo tak, aby oko dobře vidělo. Kromě toho existují i zvláštní připravené pásky, o nichž tu nebudeš jednat, protože jich v daném případě nebylo použito.“

Co tedy zbylo ze „záračných výkonů“, jimiž pan Chandu okouzlil diváky? Nic než trik, který dovedl dobře prodat!

K tomu je třeba dodat: Vystupuje-li někde ve varieté nebo v cirku kouzelník a jako takový se také představí, máme před sebou docela čestného člověka. Je to artista. Nepředstírá, že má nějaké nadpřirozené sily. To, co předvádí, je výsledkem jeho obratnosti nebo použití přístrojů, jakými se zabývá dokonce zvláštní průmyslový obor. Jeho úkolem je předvádět svým bližním napínavé a poutavé experimenty.

Představí-li se naproti tomu někdo veřejnosti jako jasnovidec nebo telepat — mnohdy si dává říkat „muž z radarovým mozkem“ — máme pak před sebou člověka, který vědomě spekuluje s pověřivostí diváků.

PÄŤ minút po SMRTI

Čo sa stalo po smrti

Brown dostał potom ešte tretí úder prúdom a lekár konštatoval smrť. Pomocný personál odopnul stuhy a pánty, vložil mŕtvolu do podlhovastého koša a prenesol do susednej miestnosti, kde ho už čakali zamestnanci „prehrebného ústavu“ — asistenti dr. Al-derta. Tí utekali s košom k viedľajšiemu vchodu, rýchle vybavili kontrolné formality, potom rýchle do auta a na pár krokov do lekárskej ordinácie. Tu už bolo všetko pripravené. Lekár rýchlymi pohybmi otvoril hrudník a tepnu na krku, aby mohol zaviesť rúrkuy prístroja „srdce-pľúca“. Pumpy vypumpovala černejúcu a už napoly zhustnutú krv a druhou rúrkou už aj púšťali do „mŕtvoly“ čerstvú kyslíkom presycovanú krv, vopred zohriatú na potrebný stupeň.

Život na pochode

...Minúty sa vliekli pomaly. V ordinačke bolo počuť len tichý bzukot motora pumpy, ktorá nahradzovala srdce a pľúca. Clark sa ozval zúfalo: „myslím, že je už pozde“. Lekár potriásol hlavou a začal opatrnne masírovať srdce... Prešlo osem minút od otvorenia hrudníka... Naráz, v desiatej minute prešlo nepatrné chvenie elektrokardiografom. Lekár zvýšil tlak pumpy. Chvenie sa zosilňovalo a srdce „mŕtvoly“ začalo bit. Za pár minút už bilo v pravidelnom rytme.

„Podarilo sa“ vzdychol lekár. — „Ale musíme počkať: či nenarobil škody eletrický prúd v mozgu. To zistime, keď sa preberie.“

Old boy, neumrel si

Prešla štvrhodinka, kým pápn Brown otvoril oči. A teraz nech hovorí ďalej on: „Cítil som bolesť na prsiach, ale s radosťou som konštatoval, že ležím v posteli. Vedľa sedel môj obhájca Clark a povedal: „No, old boy, neboj sa, neumrel si! Vrátili sme sa do života. Ale tvoju raketu pochovávame ešte dnes za veľkej účasti tvojich kamarátov. Z bezpečnostných dôvodov ta necháme tu, za jednu hodinu ňa odvezieme sanitkou na bezpečné miesto. Keď prídeš do poriadku, prevezieme ňa do Mexika. Budeš tam žiť pod cudzím menom, ale nájdeme pre ňa pohodlné miesto. Určitú dobu sa neuvidíme. Všetko dobré, old boy!“

Kto bol vrahom?

„...Prešli tri roky, kým som ho uviďel. Vyhľadal ma v Mexico City s radostnou zprávou: súdnym potvrdením mojej neviny. Pri jednej rázii v Chicagu dostal sa do rúk polície pašérák omamných jedov. Ten spáchal v žalári samovraždu a vo svojom poslednom liste sa priznal, že on zabil majiteľa garáže Jenkinsa. Zabil ho preto, lebo Jenkins ho dlhé roky vydieral. Raz totiž zabudol v aute baliček a Jenkins z toho sa dozvedel, že je pašérákom.

...A živý mŕtvy sa vracia

Americká tlač priniesla v senzačnej úprave „príhodu nevinného Browna, popraveného v elektrickom kresle“. Písali, že strašnú nespravodlivosť nemôžno už nikdy napraviť. Ja som sa ešte ani vtedy nehlásil. Prihlásil som sa až vtedy, keď Clarkova vina sa premlčala. Clarkova vina? No predsa „krádež mŕtvoly“!

KRONIKA

KRONIKA ★

NEJ VÝMENY OCHOTNICKÝCH
SÚBOROV. V POROVNANI S
TÝMTO ROKOM VZRASIE TÁ-
TO VÝMENA AŽ O 100 PERCENT.

V rámci vlastního funkčného obdobia v Bratislavskom kraji konal sa dňa 8. júla aktívny litovský menšinový v Poľsku. Na aktíve sa zúčastnili predstaviteľia všetkých zainteresovaných rezortov na čele s ministrom Z. Sznekom. Fredmetom aktívnu boli otázky

činnost organizace pol-
emigrantů, bydlicích v
Maďarsku.
V předechnu 22. července na akademii, pořádané v místnostech
maďarského čítárny v Budapešti, bylo
odhaleno, že se souhlasem a po-
mocí oficiálních činitelů pol-
ských i maďarských byloово-
zorganisováno přípravného
zájmového Společnosti Poláků v

Chcela by sa vydávať — ale
háčik je v tom, že ženich
je iba plukovníkom. A ne-
vesta? Princezná Margaret
sestra anglickej kráľovny
Alžíbery II. Lenže lánska si
nevybýverá. A plukovník Tow-

OKIENKO POI' NOHO SPÓDÁRA

6

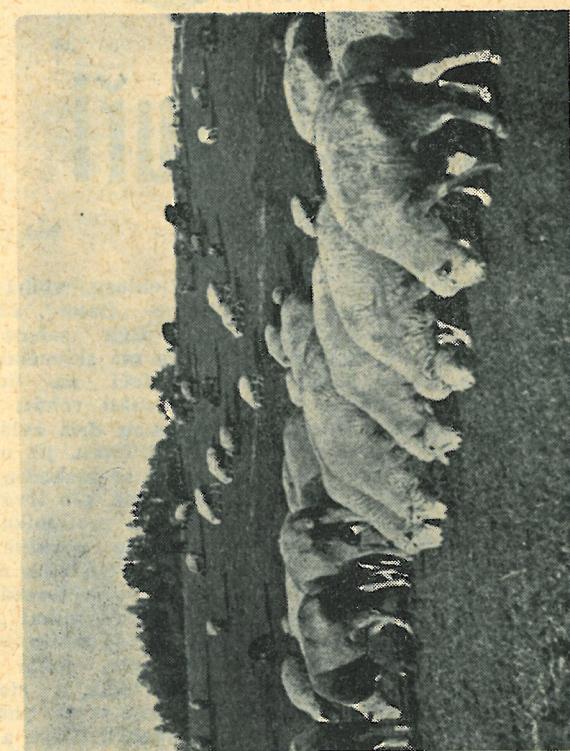
Mnohé chemické prostriedky, ktoré sa dosiaľ bežne používajú na liečenie chorôb rastlín, sú jednimi, ktoré Škodia nielen rastlinám, ale aj zvieratám a ľudom.

paradajkách, choroby atď. sa streptomycinom liečia na sto percent. Pri tom má veľký význam najmä to, že streptomycin nie je škodlivý a rastliny ho môžu

V poslednom čase sa začal používať na ničenie rastlínnych chorôb streptomycin a možno povedať, že s veľmi dobrým výsledkom. Chorobnosť ja- bloní, čerešní, fl'aky na strávif.

Okrem streptomycínu majú veľmi dobrý liečivý účinok proti rastlinným chorobám aj iné antibiotiká. Je medzi nimi napríklad terramycin (choroby koreňov) oligomycin, (choroby stromov) anisomycin, (rastliny v ske-

Tak sa antibiotiká stávajú účinným pomocníkom človeka v boji proti rastlinným chorobám.

PRVÉ SLOVENSKÉ NOVINY

Pred 175 rokmi — 1. júla 1783 z bratislavskej tlačiarne Michala Landerera vyšlo "Slovenským povolením" prvé číslo "Prešpurských novín". Rozdeľovali sa na niekoľko rubrií. Novosti zo Slovenska odfárali

Z RESORTU KRAJANA AMORA

DĚKUJI ZA MILÝ DOPIS, KTERÝ PRÍSEL OD SKUPINY ČTENÁREK Z MORAVSKÉ OSTRAVY, V NEMŽ PÍSÍ, ŽE S RADOSTÍ PŘIVÍTALY TUTO STÁLOU RUBRIKU „DO NÍZ SE MUZE PSÁT A VZDYCKY SE DOSTANE DOBRA RADA“. ČTENÁRKY JSOU STASTNÉ, PROTOŽE PÍSÍ: „ZATÍM NE-MÁME ZÁDNÉ STAROSTI, ALE JAKMILE NEJAKÉ BUDEME MÍT...“ DRAHÉ OSTRAVACKY, PREJEME VÁM Z PLNA SRDCE, ABYSTE NEMĚLY ZÁDNÉ STAROSTI, ZVLÁŠTĚ TAKOVÉ, JAKÉ MÁ IRENA S., KTERA POZNALA NA REKREACI MUZE O PATNÁCT LET STARŠÍHO NEŽ JE SAMA. BUDEME POKRAČOVAT JEJÍMI SLOVY:

„Pán, kterého jsem poznala, byl vážným člověkem, s dobrým postavením, jak tvrdil. Byl prý samotný svou osamělostí tak barvitě popisoval, že jsem mu uvěřila a souhlasila s tím, že já budu osobou, která jej z jeho samoty vyvede. Píši to ironicky, teprve nyní vidím, jak jsem byla naivní a hloupá. Bohužel. Nemohu lehce psát o tom všem. Každopádně všechny moje sny o novém životě se zkušeným člověkem se staly tragické. Ukázalo se, že muž, jehož jsem poznala, byl ženat, měl dvě děti a bydlel s rodinou v Poznani. Na rekreaci hledal pouze povyrazení. Co mám nyní učinit, jak na to reagovat, zvláště nyní, když vím, že onen člověk, jehož nenávidím, bude otcem mého dítěte? Píši o tom redakci z toho důvodu, že se stydím o tom povědět svým nejbližším.“

Ano, to je smutný a velmi zdrcující dopis. Problém, o kterém v něm čteme, je bohužel velmi častý. Čtěme o něm v novinách, objevuje se u soudů. Rada zde je velmi těžká, zvláště když si uvědomíme, že mladá, důvěřivá dívka se protlouká sama, bez pomoci, životem. Kolik zmařených nadějí, bolesti a hanby...

Píšeme o tom přímo v našem časopisu proto, aby se dopis Ireny S. stal výstrahou jiným dívкам, které by mohly být lehkověrné a daly se svěst různými planými slyby. Drahá Irenko, přece jste toho muže právě neznala, nic jste o něm nevěděla, během 14 dnů rekrece jste se nemohla nic dovdět!

Naše výcitky vám nic nepomohou, sama jste si odpykala svoje lehkomyslné jednání.

Naše rada se vám možná nebude zdát nejlepší, ale promyslite-li vše důkladně, jistě nám dáte za pravdu. Za prvé se obraťte na dobrého lékaře. Třeba jsou vaše obavy bezpodstatné. Každopádně buďte ve stálém spojení s lékařem a potvrďte vaše domněnky, pak jděte k místnímu advokátovi, kterého požádejte, aby se za vás dorozuměl s budoucím otcem vašeho dítěte ve věci uznání otcovství a pomoci pro vás. Radíme vám, abyste věc předala advokátovi proto, že sama s tím člověkem jistě nic nepořídíte. Dovedli vás oklamat již jednou, buďte vám zajisté slibovat různé věci i nadál. Advokát vás důkladně informuje o vašich právech i právech vašeho dítěte.

Zároveň zavrhnete všechny plány na pomstu. Nejvýše byste tím uškodila sama sobě. Nezoufejte! Jste ještě mladá, máte celý život před sobou. Nyní to ještě nedovede ocenit, ale za několik let nám dáte za pravdu. Jistě najdete chlapce, který vás i vaše dítě bude mít rád. Dnes již není hanba mít nemanželské dítě. Snažte se vychovat dítě samostatně, na nikoho se neoblížejte.

Hlavu vzhůru, Irenko!

Cvičitel Viktor Tichonov dráždí tura červenou pláštěnkou... zvíře se vrhá na svého pronasledovatele.

Věra Demidova

Divocí tuři v cirkusové areně

(od našeho zvláštního dopisovatele.).

Do arény, silně ozářené reflektory, vbíhá mohutný černý býk. Je to čtyřletý tur — „Bator“. Zastavil se; dráždí ho blízkost obecenstva. Býk začíná pomalu couvat, hlavu na mohutném krku má skloněnu k zemi; zdá se, že v každé chvíli zaútočí na lidi, sedící v prvních řadách. V tom okamžiku vchází do arény pestře oblečený toreador. V rukou drží zvláštní bičík ke krocení zvířat a červenou pláštěnku, již mává před očima býka. „Bator“, jakby poněkud zaskočen opovážlivostí člověka, se chová zprvu klidně, ale trvá to pouze okamžik — a již se vrhá na svého protivníka. Útok se však nepovedl, toreador uskakuje obratně stranou, vyhýbá se raně a dráždí zvíře dál. Býk však neustupuje a začíná útočit opět. Ale i tentokrát se toreador zručně vydýbá. Červená pláštěnka nepřestává míhat „Batorovi“ před očima. V okamžiku, kdy již se zdálo, že zvíře přece jen svého protivníka napadne, tento odhazuje pláštěnku, mrštěné uhne, zvedne bičík a stane proti býkovi. Tur se zastavil, jak do země vrytý, potom couvá před svým krotitelem, pokorně spouští hlavu a do taktu pochodu, který začíná orchester hrát, vykročí kolem arény, potom se dál do klusu a zmizí za zástěnou.

Čtyřnohý jezdec dělá kozelce.

Aréna je prázdná jen chvíliku. Při skočné hudbě vbehnou do arény tři tuři s předivnými jezdci na hřebcích — ohromnými vlčáky.

Hudba hraje kvapík, vlčáci dělají ve vzduchu kozelce a potom, na znamení cvičitele, se zastaví. Vlčáci obveseliují diváky různými skoky přes tury. Na zakončení čísla tvoří pyramidu: dole tur, na něm vlčák a na vlčáku foxterier.

Nyní vám povíme něco o turech. Tata mohutná zvířata žije v Tibetu, Mongolsku a Střední Asii. Vyznačují se velkou otužilostí, spí na sněhu, vydrží největší mrazy a rychlosť se vyrovnaní koním. Cvičitelem těchto zajímavých zvířat, která po prvé v dějinách cirkusu byla tresována a uvedena do arény, je Viktor Tichonov.

Narodil se v rodině, která měla starou cirkusovou tradici. Když měl osm let, vystupoval již v cirkusu po bočku svého otce. Později byl ve skupině herců. V následujících deseti letech pracoval jako ilusionista, uče se při tom u slavného prestidigitátora KIO. Tichonov vystupoval také jako skvělý střelec.

Roku 1951 začal cvičit vlčáky a před dvěma lety, kdy byli do Krasnojarska přivezeni turí, rozhodl se zkoušet vytresovat tato zvířata. Bylo to velmi nebezpečné a obtížné. Tuři se stále drželi pohromadě a nikoho k sobě nepouštěli. Avšak Tichonov se odvážil k nim přiblížit, ale jedno z rozvzteklených zvířat se na něj vrhlo a cvičitel byl s poraněným bokem vyhozen do třímetrové výšky. Ale ta přihoda Tichonova neodradila a po uzdravení ve cvičení pokračoval.

K tomu, aby zvíře bylo přivedeno na jízdárnu, bylo zapotřebí dvojitěho lasa. Tur však i tato silná pouta dovedl přetrhat, anebo se pouštěl do běhu a vlekli za sebou cvičitele i jeho pomocníky. S postupem času se však býci ochočili, zvykli si na svého cvičitele a ten je mohl začít tresovat.

Tichonovovi se podařilo po velké námaze stvořit zajímavé číslo programu. Vystupuje v něm tuři s vlčáky. Potíž byla v tom, jak správně tury s vlčáky. Pro tura byl vlčák zosobněním dravého vlka, před nímž se tur musí bránit. Po čase však i tyto potíže byly pokonány a zvířata si na sebe zvykla a zásluhou Tichonova stvořila společně velmi poutavé číslo programu, které sklidí zasloužený potlesk.

Tichonovova skupina se skládá ze čtyř turů. Jmenují se: Bator, Mengolka, Maliotka a Ulaj. Dále ze sedmi vlčáků, jednoho foxteriera a jednoho stepního orla.

Viktor Tichonov připravuje nový program, který bude představovat parodiю španělských býčích zápasů.

V nejbližší době očekává umělec novou zásilku turů z Tibetu. Budou to krásná bílá zvířata, s hustou dlouhou srstí, sahající až k zemi. Každý z těchto turů váží nad 1000 kg. Také tato zvířata budou tresována a stvoří krásný nový program.

Jezdím často se svým kolegou z kanceláře na služební cestu. Kolega si ode mne stále půjčuje ručník a mydlo. Řekl jsem mu, že to není v pořádku, ale on se urazil a já jsem musel svoji výtku obrátit v žert, abych měl pokoj. A kolega si dál půjčuje i mydlo i ručník. Jak mu mám věc vysvětlit, aby porozuměl?

Ignorance ve věcech hygieny nás u vašeho kolegy překvapila. Co vám navrhujeme? Za prvé vozit s sebou pro jistotu druhý ručník, za druhé - kupit malý ručník i mydlo a dát je kolegovi při nejbližší příležitosti jako dárek. Vydání to nebude velké, ale ulehčí se vám.

* * *

Pani Kateřina Z. má jiné potíže, také s kolegou. Její hoch často zve na cukroví. Všechno bylo hezké, jen kdyby se vždycky jizlivě neptal: „ale víc než dva kousky snad nesnáz?“ Kateřina se táže, zda takové otázky patří k dobrému tonu a podotýká, že by vždycky mohla snít pět kousků cukroví.

5 kousků to je příliš mnoho, od sladkého se tloustne. Snad tím hoch cheče dbát o linii své využitosti — za to by mu mohla být vděčná — a třeba také nemá dost peněz a vaše chut k jídlu ho dělá? Zamyslete se nad tím, co vy byste dělala na jeho místě!

* * *

Byli jsme spolu v kině — píše nám pan Zenek z Krakova — na veselém filmu s Fernandem. Smál jsem se od začátku do konce — jak se říká — až jsem se za břicho popadal. No a teď mám z toho nepřijemnosti. Moje přítelkyně mi řekla, že se neumím dobrě chovat a urazila se.

Rekněte nám, proč byste se neměl smát? Zvlášť na filmu s tak výtečným hercem, jakým je Fernandel? Cím by se mohla vaše přítelkyně cítit dotčena? Snad si představovala vaši vycházku do kina úplně jinak.

RADY TETY DORY

Waldemar S. — Známí, s nimiž se setkávám často náhodou, a s nimiž bych se chtěl umluvit na schůzku, mi vždycky odpovídají: — zítra vám zatelefonujeme do kanceláře a umluvíme se — Ale nikdy netelefonují. Co si mám o tom myslet?

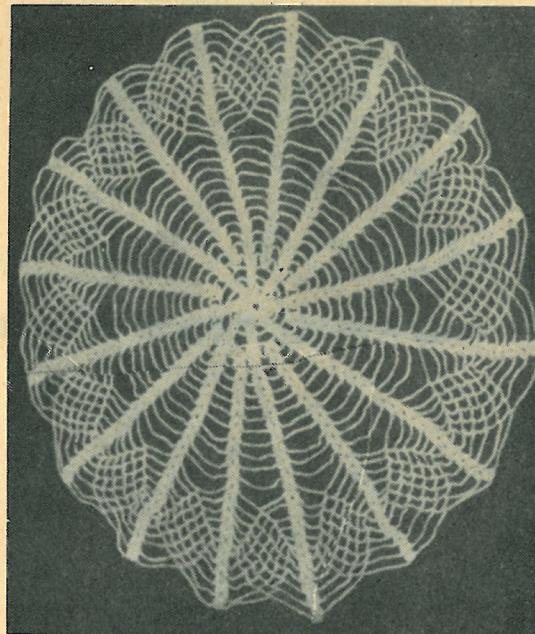
Bohužel pouze to, že známí, se s vými nechtějí umluvit a svými vytáčkami vám to chtějí dát jemně najevo. Nezvete je již a když se s nimi zase náhodou potkáte, uctivě je pozdravte, ale jinak zachovějte odstup.

* * *

MARKETA K. Z KRZYWEGO STAWU — MÁ STAROSTI S TÍM, ŽE MÁ 24 LET A JE „STAROU PANNOU“.

Marketko, nemějte starosti. Počkejte ještě několik let a pak uvidíte, že 24 let není ještě žádné stáří. Problémy začínají teprve po čtyřicítce. Ale ani ta léta nejsou ještě překážkou k dosažení šesté. Nedavno jsme četli v novinách, že nejbohatší žena v Americe, paní Mac Kingley, která má 87 let, se provdala za 24 letého amerického vojáka. Tak tedy vidíte, že život máte teprve před sebou.

KULATÁ POKRÝVKA HÁČKOVANÁ ZE STŘEDU

Materiál: příze č.80, průměr 35 cm.
Pokrývka je háčkovaná z 2x nahazováných sloupků.
Vysvětlivky:

Dlouhý sloupek — sl., řetízkové oko — ř.o., krátký sloupek — kr. sl., oblouček — obl.,

* * *

10 ř.o. spojit pevným okem v kroužek.
1 řada: 24 kr. sl.
2 řada: 3 sl., 3 ř.o., opakujeme 8x
3 řada: 3 sl. 6 ř.o.
4 řada: 3 sl., 9 ř.o.
5 řada: 2 sl. do druhého sl., 1 ř.o., 2 sl. do téhož sl., ř.o., 2 sl. do 5 ř.o., 2 sl., 3 ř.o.
7 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 6 ř.o.
8 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 8 ř.o.
9 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 10 ř.o.
10 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 13 ř.o.
11 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 15 ř.o.
12 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 17 ř.o.
13 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 15 ř.o., kr. sl. do 9 ř.o. předchozi řady 15 ř.o.
14 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 13 ř.o., kr. sl. do kr. sl. předchozi řady, 9 ř.o., kr. sl. do téhož kr. sl. 13 ř.o., vznikne oblouček.
15 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 11 ř.o., 2 obl. každý z 9 ř.o.
16 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 10 ř.o., 3 obl., 10 ř.o.
17 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 9 ř.o., 4 obl., 9 ř.o., 9 ř.o.
18 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 7 ř.o., 5 obl., 7 ř.o.
19 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 5 ř.o., 6 obl., 5 ř.o., 6 obl., 5 ř.o.
20 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 8 ř.o., 5 obl., 8 ř.o., 5 obl., 8 ř.o.
21 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 11 ř.o., 4 obl., 11 ř.o.
22 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 14 ř.o., 3 obl., 14 ř.o., 3 obl., 14 ř.o.
23 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 17 ř.o., 2 obl., 17 ř.o.
24 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 20 ř.o., 1 obl., 20 ř.o.
25 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 15 ř.o., kr. sl., do 10. ř.o., 2 sl. do ob., 1 ř.o., 2 sl., 15 ř.o.
26 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 13 ř.o., 1 obl., 13 ř.o. opakuje se 16x
27 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 11 ř.o., 2 obl., 11 ř.o.
28 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 9 ř.o., 3 obl., 9 ř.o.
29 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 7 ř.o., 4 obl., 7 ř.o., 2 sl., 7 ř.o., 4 obl., 7 ř.o.
30 řada: 2 sl., 1 ř.o., 5 ř.o., 5 obl., 5 ř.o..
31 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 7 ř.o., 4 obl., 7 ř.o., 4 obl., 7 ř.o.
32 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 10 ř.o., 3 obl., 10 ř.o.
33 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 12 ř.o., 2 obl., 12 ř.o.
34 řada: 2 sl., 1 ř.o., 2 sl., 15 ř.o., 1 obl., 15 ř.o.
35 řada: 1 sl., do předposledního ř.o., 7 ř.o., pevné oko do ukončeného sl. (utvoří se pikotka) celkem 8 sloupků oddělovaných pikotkami, 12 ř.o., kr. sl. do středu obloučku.

MÓDA • MÓDA • MÓDA

PRIŠIEL NÁM DO REDAKCIE
LIST ZO SLOVENSKA:

„Drahá redakcia!

Tohoročnú dovolenkou hodláme strávit v Poľsku. Veľa sme už počuli o kráse mazurských jazier a poľského mora, nuž zatúžili sme navštíviť ten krásny kút. Vyberáme sa na mesiac!!!

To je začiatok listu. A ďalej sa hrnú na nás najrozmanitejšie otázky, okrem iného (list písala žena), ako sa oblieč sa takúto cestu a čo vziať so sebou.

A keďže aj iné naše čitateľky budú zaujímať podobné problémy, rozhodli sme sa v dnešnom čísle zoznamíť vás z najvhodnejším vystrojením na dovolenkou do Poľska... Prosíme, nech sa páci vybrať si:

Najlepšie sa cestuje v nohaviciach (obr. 1). Je to praktické i výkonné. Prirodzene, nohavice musia byť úzke a krátke — dlhé a široké sú nielené nemoderné, ale tiež vonkoncom nevýkonné a nepraktické. Ušité môžu byť z hladkého plátna v najrôznejších farbách a vzoroch. Hodí sa k nim prostá blúzka, ale aj farebná košielka zasunutá do nohavíc alebo nosená voľne na nohavice.

Dovolená, slnko, voda... nezabudnime na plavky. V tomto roku sú módne plavky z jedného celku. Takéto plavky si možno zhotoviť aj doma z lacného farebného kretónu (obr. 2).

Iste počas dovolenky budete chcieť ponavštěvovali viaceré poľské mestá. Pri tej príležitosti radíme širokú skladanú sukienku z plátna alebo kretónu s blúzkou (obr. 3). Je to oblečenie elegantné, najviac praktické a výkonné. Ak je sukienka z hladkého plátna — radíme blúzku zo vzorkovaného materiálu. V terajšej sezóne sú veľmi módne.

Takáto garderóba určite nezaujme veľa miesta v kufri, alebo ruksaku a umožní vám vypadáť moderne a elegantne.

MONIKA RUDNICKA

SALÁT Z ČERVENÉHO ZELÍ

Hlavka asi 60 dkg, 4 lžice oleje, 2 lžice červeného vína nebo 3 lžice octa, 1 lžice cukru, pepř, sůl.

Červené zelí nakrájíme na jemné nudličky, ponoríme do malého množství horké, slané vody na 1 minutu a necháme okapat. Zelí zfialoví, ale po okyselení nabude salát opět červenou barvu. Dáme je do mísy, přisolíme, opepríme, přidáme víno, oct, cukr a olej nebo husí či kachní sádro.

medzi
dvoma
cigaretami

vydumal
redaktor
Hl'avy

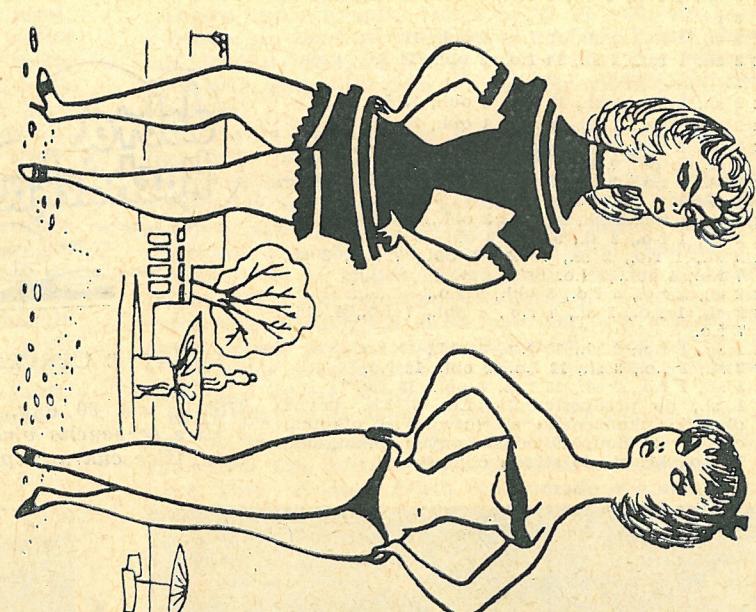
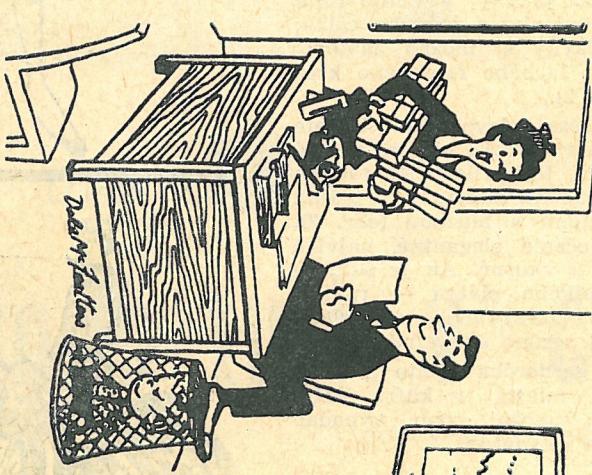
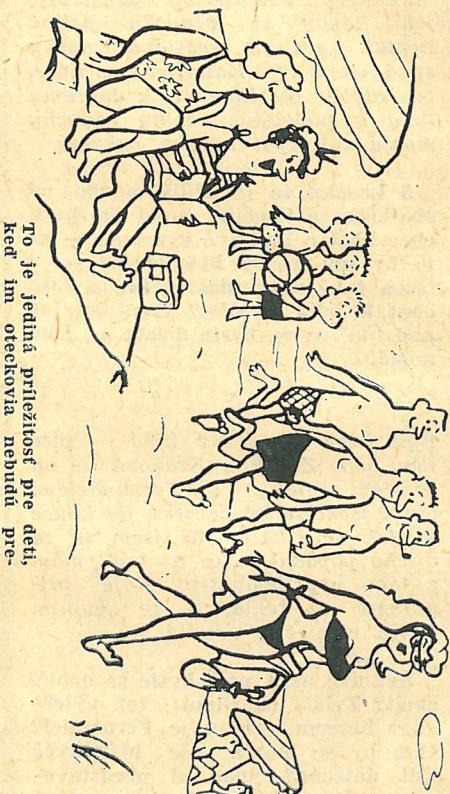
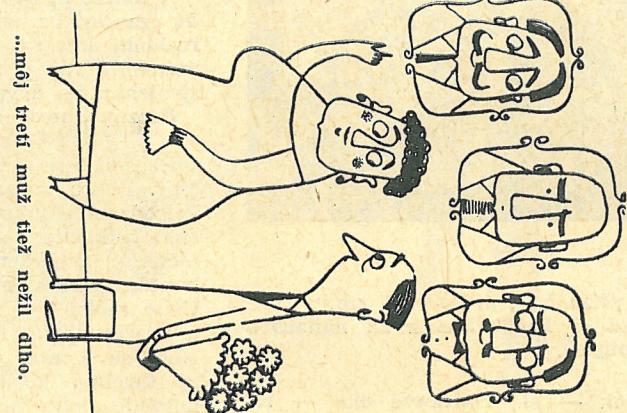
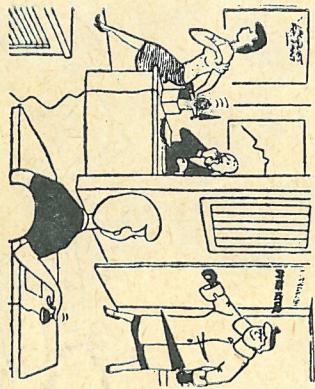
Aj v manželskej gramatike jestvuje isté stupňovanie:

CHCEM BYŤ VERNÁ
CHCELA BY SOM BYŤ VERNÁ
CHCELA SOM BYŤ VERNÁ

Všavia mi: rob už niečo. Aj by som začal, ale vždy zábidnem kde som vlastne prestal...

MUŽ NIKDY NEZVEDIE ZENU.
ALE ZENA ZVEDIE MUZA, ABY JU ZVIEDOL.

Apropos — šťastie. Myslim si, že šťastný môže byť len hľúpy, ale na to príde iba mýdry...

KOLOTOC HUMORU

Tentoraz pre Matky

ELIAS KRUPINA
ÚSPAVANKA

Pritíul' sa malíčko bozkám ta na líčko s bozkami mojimi ty sladko usní mi. Hoja dunda háj sladko buvinkaj.

Bozkám ta na vlásne pošepkám aká si sladká a horúca ako krov zo srdca. Hoja dunda háj sladko mi spinkaj.

Hajaj bútaj krásne a ked mestac zhlasne hviezdy pojdu spať — ja budem tu stáť. Hoja dunda hoja spinkaj malá moja.

Môj priateľ je duša romantická: So slzami v očiach mi prehásl, že mu život visí iba na vlásku. — A hlavu má holú ako koleno.

Bez slov

Ci Karolko vám nenarobil veľa starostí?

„Zivot“ — czasopismo społeczno-kulturalne Towarzystwa Czechów i Słowaków w Polsce, Redaguje Kolegium w składzie: Emil Benčík (sekretarz redakcji), Augustyn Bryja, Adam Chalupec (redaktor naczelnny), Ignacy Niżnik, Lidia Mśałowa, Alena Matelová, Hanna Swoćikowa, Julia Berli-Wdowicka (redaktor graficzny), Bogusław Włodarski. Adres Redakcji: Warszawa, Al. Jerozolimskie 47 II p. tel. 21-55-59. Wydawca: Wydawnictwa „Prasa Krajowa“ — RSW „Prasa“ W-wa, ul. Wiejska 12 tel. 8-24-11. Prenumerata roczna — 12 zł, półroczna 6 zł. Wpłaty przyjmują wszystkie urzędy pocztowe na konto Nr 1-6-100020 „RUCH“ W-wa, Srebrna 12. Prenumerata na zagranicę 45% droższa. Druk. RSW „Prasa“, Warszawa, Smolna 10-12, Z. 1382, A-12.

